

Verkenningen Waterrecreatie Noord-Holland 2016

EINDRAPPORT

VERKENNINGEN

INHOUD

3 | Voorwoord

4 | Samenvatting

7 | 1 Inleiding

8 | 1.1 Aanleiding

8 | 1.2 Leeswijzer

9 | 2 Het programma waterrecreatie Noord-Holland

10 | 2.1 Proces voor en na de verkenning

10 | 2.1.1 Proces verkenning

11 | 2.1.2 Vervolg proces na de verkenning

11 | 2.2 Reikwijdte programma

11 | 2.2.1 Uitgangspunten uit Coalitieakkoord 2015-2019
“Ruimte voor groei”

11 | 2.2.2 Uitgangspunten aansluitend op de vraag van de
stakeholders

11 | 2.2.3 Personenvervoer over water vanuit toeristisch
recreatief oogpunt

12 | 2.3 Beschikbare middelen vanuit het huidige
coalitieakkoord “Ruimte voor groei”

13 | 3 Marktontwikkelingen

14 | 3.1 Zee- en riviercruisevaart

16 | 3.2 Kustrecreatie

17 | 3.3 Pleziervaart

19 | 3.4 Watersporten

21 | 3.5 ‘Kleine’ recreatievaart

22 | 3.6 Ontwikkelingen in de provincies Zeeland en
Fryslân

22 | 3.7 Samenvattend beeld

24 | 4 Algemene trends

26 | 5 Visies derden

29 | 6 Gebiedsgerichte inzichten

30 | 6.1 Noordzeekust

32 | 6.2 IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden

34 | 6.3 Binnenwater en steden Metropoolregio Amsterdam
(MRA)

36 | 6.4 Binnenwater en steden Noord-Holland Noord (NHN)

38 | Bijlagen

67 | Colofon

VOORWOORD

Voor u ligt het verkenningsrapport voor de visie Waterrecreatie 2016-2030. Een eerste stap op weg naar een gezamenlijke visie op de waterrecreatie in Noord-Holland.

De provincie Noord-Holland staat bekend om haar grote en gevarieerde aanbod op het gebied van waterrecreatie. Met drie kusten (Noordzee, Wadden en IJsselmeer) en de enorme diversiteit aan binnenwater heeft Noord-Holland blauw goud in handen. Meer dan 20% van het Noord-Hollandse oppervlak wordt ingenomen door vaarwater. Water en waterrecreatie leveren dan ook een belangrijke bijdrage aan de omgevingskwaliteit in Noord-Holland.

Noord-Holland is een vooraanstaande waterprovincie en wil dat blijven. Wij zien tal van mogelijkheden om de aantrekkelijkheid voor waterrecreatie te versterken. In de afgelopen maanden hebben wij gemerkt dat het onderwerp bij onze partners in het veld sterk leeft. Er zijn tal van ideeën om over de sector heen of juist op lokale schaal de mogelijkheden voor waterrecreatie te vergroten. Mogelijkheden voor alle gebruikers, recreanten en toeristen, met respect voor bewoners en de natuur.

Om tijdens de visievorming met elkaar goede afwegingen te kunnen maken en de doelen voor ons als provincie Noord-Holland op het gebied van waterrecreatie scherp te kunnen neerzetten, is het belangrijk goed beslagen ten ijs te komen. Daarom ben ik blij met het onderliggende rapport. Het geeft ons inzicht in de economische en maatschappelijke waarden van waterrecreatie en geeft informatie over opkomende markten en de trends. Daarbij wordt een doorkijk gegeven naar de verschillende gebieden van Noord-Holland. Naast deze verkenning is er met de beherende organisaties gewerkt aan een gezamenlijke beheeragenda; zijn er regionale ambitiekaarten in de maak; en is er een conceptviewer op het gebied van waterrecreatie gereed. Allemaal producten waarbij niet alleen de provincie aan zet is, maar juist ook de gemeenten, ondernemers en belanghebbenden die hun informatie op elkaar afstemmen en tot gezamenlijke beeldvorming komen.

Zoals wij aan het begin van dit proces met elkaar hebben gedeeld, wordt de visie op de waterrecreatie in Noord-Holland niet zozeer een beleidsstuk van alleen de provincie, maar juist een gezamenlijk eindbeeld van ons allen.

Ik kijk uit naar de volgende fase. We liggen op koers!

Cees Loggen,

Gedeputeerde Water, Waterrecreatie en Europa

SAMENVATTING

Met het coalitieakkoord 2015-2019 “Ruimte voor Groei” geeft het huidige college aan dat zij het belangrijk vindt dat de provincie Noord-Holland in de toekomst een belangrijke watersportprovincie blijft vanwege de grote behoefte aan waterrecreatie en de kansen voor waterrecreatie die er in Noord-Holland liggen. Waterrecreatie staat echter niet stil maar ontwikkelt en verandert. Om hier richting aan te geven voor de toekomst is het van belang een visie op waterrecreatie op te stellen. Met het vaststellen van de startnotitie visie waterrecreatie 2016-2030, in oktober 2015, geven Gedeputeerde Staten van Noord-Holland richting aan het proces.

Dit rapport is één van de eindproducten van de verkenningsfase en heeft tot doel een overall beeld te schetsen van de cijfers, trends en ontwikkelingen op het gebied van waterrecreatie in Noord-Holland.

Waterrecreatie in Noord-Holland in ‘highlights’

- Economisch belang: waterrecreatie vertegenwoordigt een belangrijke economische waarde voor Noord-Holland, zowel in bestedingen als werkgelegenheid. De strandrecreatie en het kusttoerisme in Noord-Holland is hierin het meest omvangrijk en beslaat zo'n 756 miljoen euro aan bestedingen per jaar;
- Belangrijkste groeimarkten: de belangrijkste groeimarkten in Noord-Holland zijn zee cruises, riviercruises, strandrecreatie, kanovaren, roeien, sloepvaren en hengelsport;
- Aandachtsmarkt(en): de pleziervaart (motor- en zeilboten, jachthavens) is, gelet op diverse ontwikkelingen, een deelmarkt die de komende jaren scherp in de gaten gehouden moet worden. Ondanks de forse, jaarlijkse bestedingen binnen deze deelmarkt zien we dat de gemiddelde bezettingsgraad en het aantal boten op vaste ligplaatsen is afgenomen;
- Maatschappelijk belang: er is sprake van een sterk maatschappelijk belang van waterrecreatie dat zich kenmerkt door de sportiviteit, beweging, beleving, het ervaren van ruimte, rust, natuur, stilte etc. In Noord-Holland vinden jaarlijks plaats: vakanties, vrijetijdsactiviteiten en vrijetijds uitstapjes aan de kust (bijna 30 miljoen keer), pleziervaartactiviteiten op de binnenwateren, plassen, IJsselmeer, Markermeer, het Wad en voor de Noordzeekust, bijna 5 miljoen surf-, zwem-, waterski en visdagtochten en een half miljoen (dag)activiteiten op het vlak van kanoën, roeien, sloepvaren en fluistervaren.

Maatschappelijke trends en ontwikkelingen

Er zijn diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen die de komende 10-15 jaar hun impact hebben op de waterrecreatie in Noord-Holland. De belangrijkste trends en ontwikkelingen zijn: klimaatverandering, digitalisering, diverse gezondheidstrends, bevolkingskrimp, verstedelijking/trek naar de stad, toenemend internationaal toerisme, waardering van lokale en duurzame initiatieven en tendens van 'bezit naar delen'. Belangrijkste, verwachten effecten van deze trends zijn: verandering van de vraag naar waterrecreatie en een groeiende, kwantitatieve vraag (binnen met name de MRA).

Visies derden

Er zijn vele visies, beelden, strategieën, wensen etc. vanuit de betrokken partijen bij de waterrecreatie in Noord-Holland. Het kan hierbij gaan om bonden, verenigingen, belangenorganisaties, gemeenten of regio's. In deze 'visies van derden' signaleren we vijf hoofdlijnen (in willekeurige volgorde):

- 1 Spreiden: het gaat hierbij om het 'ontlasten' van de toeristische druk op Amsterdam en het bieden van economische kansen voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en mogelijkheden buiten Amsterdam. Verder gaat het ook om het spreiden van de gebruikers op het water;
- 2 Verbinden: aandacht voor het belang van routenetwerken, het kunnen (blijven) maken van 'rondjes', de bedieningsregimes/hoogte van bruggen, de doorvaarbaarheid van waterwegen (diepgang, waterplanten etc.) en het ontbreken van fysieke schakels. Verder gaat het om het beter verbinden/verknopen van het waternetwerk met het vaste land;
- 3 Innoveren: het benutten van kansen die geboden worden door nieuwe, digitale en technologische ontwikkelingen. Maar ook, het vergroten en/of verbeteren van het ondernemerschap binnen de waterrecreatiesector;
- 4 Faciliteren: het gaat hierbij om basisvoorzieningen, om 'huis/zaak' op orde, het op peil houden van en het verbeteren van de kwaliteiten van voorzieningen, netwerken en wensen voor 'schoon, heel, veilig en duurzaam';
- 5 Communiceren: het belang van interne (binnen de sector, waaronder afstemming) en externe (promotie, marketing, imago) communicatie.

Gebiedsgerichte inzichten

We onderscheiden in Noord-Holland – grofweg – een viertal kerngebieden voor waterrecreatie. Dit onderscheid is te maken als we kijken naar gebiedskenmerken en typologieën, zoals de kustgebieden (Noordzee, IJsselmeer) met hun eigen specifieke recreatiekenmerken en doelgroepen en de verscheidenheid aan binnenwater en het gebruik daarvan door verschillende groepen waterrecreanten in het noordelijk en zuidelijk deel van de provincie Noord-Holland.

De Noordzeekust

Het Noord-Hollandse strand en de kuststrook genereren jaarlijks veruit de meeste bestedingen in Noord-Holland op het vlak van waterrecreatie (circa 756 miljoen euro). De kust in Noord-Holland speelt een belangrijke rol in het toerisme, maar is vooral ook van belang voor de eigen inwoners en dagjes mensen. De Noordzeekust in Noord-Holland kenmerkt zich door een breed aanbod aan kustplaatsen (Zandvoort, Wijk aan Zee, Castricum, Egmond etc.), het eiland Texel, verblijfsaccommodaties aan/nabij de kust (hotels, campings, B&B etc.) en vele mogelijkheden voor brandingsporten en strandrecreatie. Belangrijke kernpunten aan de Noordzeekust zijn Zandvoort/Bloemendaal (via treinverbinding met Amsterdam), IJmuiden/Wijk aan Zee (zuidelijke concentratie van surfsporten) en het gebied ten zuiden van Den Helder (noordelijke concentratie van surfsporten). De identiteit van kustplaatsen in Noord-Holland is divers. Belangrijkste, sectorale ontwikkelingen voor de Noord-Hollandse kust zijn: opkomst/groei van brandsporten, de jaarrondexploitatie van strandpaviljoens en de groei van recreatie en toerisme aan de kust.

De IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden

De IJsselmeer- en Markermeerkust in Noord-Holland beslaat het gebied vanaf Den Oever tot en met Enkhuizen (IJsselmeer) en vanaf Enkhuizen tot en met Monnickendam/Marken (Markermeer). Daarnaast is Den Oever een belangrijk

verbindingspunt (jachthavens, sluis en brug) richting de Waddeneilanden (waaronder Texel). Het gebied is sterk in ontwikkeling; onder meer door de dijkversterking op het traject tussen Hoorn en Amsterdam. Het landschap verandert; het gebied is veel meer gericht op het water in plaats van dat het afgekeerd is van het water. Het gehele gebied van Den Oever tot en met Monnickendam/Marken kenmerkt zich door de vele mogelijkheden voor de pleziervaart (motor- en zeilboten). In het gehele gebied zijn vele jachthavens gelegen. Verder bevindt zich bij Hoorn (Schellinkhout) een belangrijke surfspot; Medemblik huisvest het moderne Regatta Center. Belangrijke ontwikkelingen voor het gebied zijn: afname van bezettingsgraden, afname van het aantal vaartuigen en de omslag van de jachthaven van stallingsplaats naar verblijfsplaats, zodat de opgave is om de jachthavens toekomstbestendig te maken.

Binnenwater en steden Metropoolregio Amsterdam (MRA)

Het invloedsgebied van de Metropoolregio Amsterdam (verder: MRA) reikt – grofweg – van de lijn ten zuiden van Alkmaar tot de zuidgrens van de provincie Noord-Holland en van Haarlem/IJmond via Almere tot aan Lelystad (provincie Flevoland). Het gehele gebied is een rijke aaneenschakeling van de meest uiteenlopende waterlandschapstypen en de wijze waarop dit (functioneel) gebruikt wordt voor de verschillende vormen van waterrecreatie. Door de toenemende vraag is de druk op alle vormen van waterrecreatie hoger. De belangrijkste ontwikkelingen voor het gebied manifesteren zich op het vlak van zeecruises, riviercruises, jachthavens en de ‘kleine’ recreatievaart.

Binnenwater en steden Noord-Holland Noord (NHN)

Noord-Holland Noord is het gebied ten noorden van de zuidelijke lijn onder Alkmaar tot en met de Kop van Noord-Holland. NHN heeft een belangrijke relatie met het IJsselmeer- en Waddengebied. Het noordelijk deel van de provincie kenmerkt zich door een goede infrastructuur voor riviercruises, hengelsport, fluistervaren en kanovaren. Het (gebruik van het) binnenwater in NHN laat zich in hoofdlijnen typeren door het riviercruisebezoek aan Den Helder, Medemblik, Alkmaar, Hoorn en Enkhuizen, hengelsport in de Kop van Noord-Holland en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer als waterrecreatiegebied van belang en het waterrijke West-Friesland dat met de veel kleine vaarwateren veelvuldig benut wordt voor fluisterboot- en kanoactiviteiten en ook hengelsportactiviteiten.

INLEIDING

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Met het coalitieakkoord 2015-2019 "Ruimte voor Groei" geeft het huidige college aan dat zij het belangrijk vindt dat de provincie Noord-Holland in de toekomst een belangrijke watersportprovincie blijft vanwege de grote behoefte aan waterrecreatie en de kansen voor waterrecreatie die er in Noord-Holland liggen. Waterrecreatie staat echter niet stil maar ontwikkelt en verandert. Om hier richting aan te geven voor de toekomst is het van belang een visie op waterrecreatie op te stellen.

Tijdens SAIL 2015 is middels een startbijeenkomst "Kansen voor waterrecreatie" met alle stakeholders een bestuurlijke aftrap gegeven voor dit proces. De partners hebben op deze startbijeenkomst de wens tot een lange termijn visie uitgesproken en aan de provincie gevraagd hier regie op te nemen.

Met het vaststellen van de startnotitie visie waterrecreatie 2016-2030, in oktober 2015, geven Gedeputeerde Staten van Noord-Holland richting aan het proces. Daarbij geeft zij vorm aan de ambities uit het coalitieakkoord en sluit zij tevens aan bij de wensen van de stakeholders om de totstandkoming van de visie maar ook de uitvoering die daarop volgt gezamenlijk met de stakeholders op te pakken.

De totstandkoming van de visie valt uiteen in drie fasen:

- Fase 1: Verkennen
- Fase 2: Visievorming en uitvoeringsprogramma
- Fase 3: Vaststelling

Dit rapport is één van de eindproducten van de verkenningsfase en heeft tot doel een overall beeld te schetsen van de cijfers, trends en ontwikkelingen op het gebied van waterrecreatie in Noord-Holland. Welke vormen van waterrecreatie kenmerken de verschillende regio's? Het rapport is een coproductie tussen het programmteam waterrecreatie van de provincie Noord-Holland, het onderzoeksbureau Decisio en de stakeholders die tijdens het proces op meerdere momenten hun inbreng hebben geleverd.

De verkenningsfase kent echter niet alleen het onderliggend rapport als eindproduct. Er is tegelijkertijd met de betrokken beheerorganisaties gewerkt aan een gezamenlijke notitie beheer. Daarnaast zijn er door gemeenten en ondernemers in de afgelopen maanden veel ambities naar voren gebracht die worden samengebracht in regionale ambitiekaarten en is er tot slot een (digitale) waterrecreatieviewer ontwikkeld. Met het afronden van de verkenningsfase hebben de partners elkaar en de inhoud beter leren kennen. In de visievormende fase die

hierop volgt is het van belang met elkaar tot gedragen en haalbare ambities te komen, zowel voor de langere termijn (2030) als voor de kortere termijn (2016-2019). Er zullen keuzes moeten worden gemaakt voor de inzet van middelen. Hierbij heeft een ieder zijn eigen rol en verantwoordelijkheden die in de visie aan bod zullen komen.

1.2 LEESWIJZER

Een meer uitgebreidere toelichting op het proces van totstandkoming van de producten in de verkenningsfase, vindt u terug in hoofdstuk 2, paragraaf 1 het proces voor en na de verkenning. In hoofdstuk 2 vindt u tevens de inhoudelijke reikwijdte van het programma waterrecreatie en de beschikbaar gestelde middelen vanuit het huidige coalitieakkoord terug.

In hoofdstuk 3 wordt de marktverkenning van waterrecreatie in Noord-Holland in uiteenlopende facetten nader toegelicht, afgesloten met een samenvattend beeld en SWOT analyse.

Hoofdstuk 4 gaat in op de relevante maatschappelijke trends en ontwikkelingen en hun invloed op de waterrecreatie in Noord-Holland.

Hoofdstuk 5 gaat in op de hoofdlijnen uit de vele visies en beelden van derden over waterrecreatie.

In hoofdstuk 6 zijn gebiedsgerichte inzichten uiteengezet.

HET PROGRAMMA WATERRECREATIE NOORD-HOLLAND

2 HET PROGRAMMA WATERRECREATIE NOORD-HOLLAND

Om te komen tot een gezamenlijke visie op waterrecreatie waarbij ook de uitvoering een gezamenlijke verantwoordelijkheid zal zijn, is vanuit de provincie gekozen voor een programmatische opzet. Hiervoor is een intern integraal programmateam vanuit de provincie ingericht, dat samen met de stakeholders aan de slag gaat en is gegaan.

2.1 PROCES VOOR EN NA DE VERKENNING

2.1.1 Proces verkenning

SAIL, augustus 2015

Het eerste, gezamenlijke gesprek over de inhoud van een toekomstige visie en het proces om daartoe te komen is tijdens de startbijeenkomst op SAIL 2015 "Kansen voor waterrecreatie" gevoerd. Inhoudelijke bijdragen tijdens deze bijeenkomst hebben mede de verkenningsfase gevormd. De aanwezige stakeholders gaven aan dat het goed zou zijn om eerst naar de gebruiker te kijken en hoe de vraagkant zich ontwikkelt. Dit gebeurt in deze verkenning. Tijdens deze bijeenkomst zijn echter ook al oproepen gedaan voor waar de visie zich op zou moeten richten, de variatie tussen de regio's, de trekkende kracht vanuit de MRA, de balans tussen natuur en recreatie, het oplossen van beheervraagstukken en bijvoorbeeld het versterken van de kansen tussen water en wal. De input voor de visievormende fase blijft behouden en komt daar opnieuw aan de orde.

Bijeenkomst uitleg proces visie waterrecreatie, oktober 2015

Tijdens deze bijeenkomst is het proces toegelicht aan de stakeholders. Afgesproken is "ambtelijk" met de betrokken stakeholders aan de verkenning te werken om vervolgens deze eind januari op een bestuurlijke bijeenkomst te bespreken. Vanuit de deelnemende organisaties zijn medewerkers ingezet om in deze verkenningsfase mee te kunnen werken.

Beheeroverleg, november 2015

Met beheerders vanuit verschillende organisaties als waterschappen, Rijkswaterstaat (RWS), coöperaties waar tevens gemeenten in vertegenwoordigd zijn en de provincie Noord-Holland is overleg gevoerd over de beheeragenda. Deze notitie is een zelfstandige notitie los van dit verkenningsrapport. Nog los van eventuele ambitieverhoging of nieuwe plannen in de regio's zijn er overkoepelende beheerthema's waar het op dit moment al

van belang is ons met elkaar op te richten. Deze thema's zijn:

- Veiligheid;
- Taken en bevoegdheden;
- Bediening t.b.v. doorstroming;
- Gezamenlijke programmering;
- Voorzieningen t.b.v. gebruik;
- Waterplantenproblematiek.

De beheerders hebben afgesproken de onderwerpen op de agenda projectmatig aan te pakken. Hiertoe wordt een voorstel voorbereid in het daartoe ingerichte bestuurlijk overleg beheer, waar de provincie Noord-Holland, RWS, en de waterschappen in vertegenwoordigd zijn.

Werkconferentie verkenning, november 2015

Tijdens de werkconferentie zijn de cijfers, trends en ontwikkelingen op het gebied van waterrecreatie met de stakeholders besproken en door hen aangevuld en becommentarieerd. In de middag is de slag gemaakt van de ontwikkelingen in de markt naar de zichtbaarheid hiervan in de regio's. Tijdens de middag kwamen er tevens veel ambities vanuit gemeenten naar voren. Besloten is om deze te laten terugkomen in regionale ambitiekaarten. Deze kaarten vormen een los eindproduct van de verkenningsfase.

Inloopdag, december 2015

De conceptrapportages zijn half december ter beschikking gesteld aan de stakeholders met de uitnodiging om tijdens de inloopdag eventuele opmerkingen en aanvullingen nog te kunnen inbrengen.

Tussentijdse contacten met belangrijke stakeholders

In de maanden van de verkenning is los en in groepsverband gesproken met verschillende stakeholders over cijfers, trends en ontwikkelingen op het gebied van waterrecreatie. Daarnaast hebben zij ons voorzien van reeds bestaande visies, onderzoeken en rapporten die bij ons nog niet beschikbaar waren.

Opdracht Decisio

Om onafhankelijkheid rondom de cijfers en de trends te borgen heeft de provincie Noord-Holland economisch onderzoeks- en adviesbureau Decisio opdracht gegeven tot het ophalen en analyseren van de meest recente feiten en cijfers.

2.1.2 Vervolg proces na de verkenning

Fase 2 van de visievorming en het uitvoeringsprogramma richt zich op het opleveren van een conceptvisie in voorjaar 2016. De bestuurlijke bijeenkomst van eind januari markeert de overgang van verkennen naar visievormen. In het traject tot aan de conceptvisie zal opnieuw het "samen werken" centraal staan. Hiertoe zullen gerichte bijeenkomsten en overleggen worden gepland vanuit de provincie Noord-Holland.

2.2 REIKWIJDE PROGRAMMA

In de startnotitie voor de visie op waterrecreatie hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland uitgangspunten vastgesteld voor de reikwijdte van de visie en daarmee het programma. Deze zijn zowel gebaseerd op de uitgangspunten uit het coalitieakkoord als op de input van de stakeholders.

2.2.1 Uitgangspunten uit Coalitieakkoord 2015-2019 "Ruimte voor groei"

De visie op waterrecreatie zal aansluiten op en input vormen voor de gebiedsgerichte opgaven in Noord-Holland. Voorbeelden van kansen voor waterrecreatie zijn projecten zoals Naarden buiten de Vesting, de doorsteek naar de Vecht en de schetsschuit in de Oostelijke Vechtplassen en in gebieden zoals het Blauwe Hart en het waddegebied. Daarnaast wordt gekeken naar belangen voor waterrecreatie binnen projecten zoals bijv. Markermeerdijken.

De visie zal aansluiten op de opgave om de economische mogelijkheden van het water optimaal te benutten, om vervolgens kader te kunnen meegeven voor de nieuwe nog op te stellen WED (Water als economische drager)-regeling.

De visie wordt vanuit integrale belangen opgesteld. Waterrecreatie ontsluit natuurgebieden, maar kan ook verstoring met zich meebrengen. Waterrecreatie kan kansen bieden voor cultuurhistorisch erfgoed, maar ook andersom. Waterrecreatie kan goed oplopen met ontwikkelingen en investeringen op en om het water voor beroepsvaart, maar de combinatie van beide doelgroepen kunnen qua veiligheid ook spanningen met zich meebrengen. Ook kunnen bij vervangingsinvesteringen op en om het water aparte afwegingen aan de orde zijn om recreatief gebruik te behouden of mogelijk te maken.

In de visie wordt de ambitie vanuit het coalitieakkoord meegenomen om, als onderdeel van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, voldoende zwemgelegenheid in oppervlaktewater voor alle inwoners van Noord-Holland te realiseren.

De visie zal aansluiten op de door de provincie ondersteunde doelstelling van het project "Amsterdam bezoeken, Holland zien" om te laten zien wat Noord-Holland buiten Amsterdam te bieden heeft. Tot slot volgen we het gedachtegoed van identiteit kustplaatsen, dat wil zeggen aansluiten bij de kwaliteiten, diversiteit en kracht-kleur en- karakter van de gebieden en leveren van maatwerk.

2.2.2 Uitgangspunten aansluitend op de vraag van de stakeholders

De stakeholders vragen om een lange termijn visie die gezamenlijk tot stand komt onder regie van de provincie. Daarbij is aangegeven dat het belangrijk is om naast de visie ook te werken aan een uitvoeringsprogramma, zodat er concrete acties zichtbaar worden.

Afstemming en samenwerking met de partners bij de totstandkoming van de visie is belangrijk. Daarbij moet de opgave integraal bekeken worden en aansluiting gezocht worden met andere provincies.

De regio's zijn verschillend, dus maatwerk is nodig. Daarnaast is van belang om keuzes te maken en focus aan te brengen.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn divers en complex, deze dienen goed te worden meegenomen in de visie.

2.2.3 Personenvervoer over water vanuit toeristisch recreatief oogpunt

Tijdens de bespreking van de startnotitie in de Provinciale Statencommissie Economie, energie en bestuur in november 2015 is de vraag aan de orde geweest of het personenvervoer over water vanuit toeristisch recreatief oogpunt kan worden meegenomen bij de visie op waterrecreatie. Beleidsinhoudelijk sluit deze opgave aan op waterrecreatie in het algemeen en kan deze aansluiten op de doelstelling "Amsterdam bezoeken, Holland zien", waarbij het voor de internationale toerist interessant wordt gemaakt om de regio in te gaan. De opgave sluit daarbij ook aan op het beleid dat binnen de MRA voor toerisme wordt bepaald. In het coalitieakkoord staat dat private initiatieven voor gesloten vervoer met recreatieve doeleinden beoordeeld zullen worden op inhoud. De visie op waterrecreatie dan wel het beleidskader MRA voor toerisme vormen het inhoudelijk kader voor toetsing. Naast de uitwerking van het beleidskader waarbinnen de doelstelling plaatsvindt, is het tevens van belang financieringsvoorwaarden uit te werken.

2.3 BESCHIKBARE MIDDELEN VANUIT HET HUIDIGE COALITIEAKKOORD “RUIJTE VOOR GROEI”

Voor de uitvoering van de visie op waterrecreatie zijn 4 miljoen euro aan uitvoeringsmiddelen beschikbaar gesteld, in de vorm van cofinanciering voor initiatieven die bijdragen aan de bevordering van waterrecreatie, rekening houdend met ruimtelijk beleid.

Naast de 4 miljoen euro voor uitvoering van de waterrecreatievisie is er 4 miljoen euro beschikbaar gesteld voor een nieuwe WED-regeling. De verdeling van de 4 miljoen euro vanuit het nieuwe coalitieakkoord tussen de doelen beroepsvervoer en waterrecreatie moet nog worden bepaald. Uit de recente evaluatie van de WED-regelingen tot nu toe blijkt dat de economische effecten zeer moeilijk te bepalen zijn en wordt gepleit voor een integrale benadering van de regeling, die aansluit op de brede aanpak van waterrecreatie. Gedeputeerde Staten hebben naar aanleiding van deze evaluatie besloten de visie op waterrecreatie als kader mee te nemen bij de invulling van de nieuwe WED-regeling. Daarnaast is in 2015 de WED-regeling 2015 van kracht geweest, nog vanuit de gelden uit de vorige coalitieperiode (1 miljoen euro). Deze heeft zich mede naar aanleiding van de genoemde evaluatie op sloepennetwerken en riviercruisevaart gericht.

Ten behoeve van personenvervoer over water vanuit toeristisch recreatief oogpunt is 3.370.000 euro beschikbaar gesteld. Er is 100.000 euro beschikbaar voor de ontwikkeling voor nieuwe zwemwaterlocaties. Tot slot is er procesgeld beschikbaar voor het opstellen van de waterrecreatie visie en pilots.

Tabel 1 Overzicht middelen waterrecreatie uit het coalitieakkoord “Ruimte voor groei”

Thema	Totaal beschikbaar in 2015 - 2019
Uitvoeringsmiddelen visie op de waterrecreatie	4.000.000
WED*1	4.000.000
WED* 2015: sloepennetwerken en riviercruisevaart	1.000.000
Nieuwe zwemwaterlocaties	100.000
Personenvervoer over water vanuit toeristisch recreatief oogpunt	3.370.000

*Verantwoordelijke gedeputeerde is de heer Bond.

1) De verdeling van de 4 miljoen euro vanuit het nieuwe coalitieakkoord tussen de doelen beroepsvervoer en waterrecreatie moet nog worden bepaald.

3

MARKTONTWIKKELINGEN

3 MARKTONTWIKKELINGEN

In 2012 is door economisch onderzoeks- en adviesbureau Decisio in opdracht van de provincie Noord-Holland een inventarisatie uitgevoerd van waterrecreatie en -toerisme in de provincie Noord-Holland. De inventarisatie was er destijds op gericht om een zo volledig mogelijk (economisch) beeld te geven van de verschillende deelmarkten die Noord-Holland op het vlak van waterrecreatie rijk is. Deze inventarisatie leidde tot het eindrapport 'Inventarisatie watersportsector Noord-Holland' (dd. 3 januari 2012).

In november 2015 is door Decisio een actualisatie uitgevoerd van stand van zaken, trends en economische betekenis van de verschillende deelmarkten op het vlak van waterrecreatie. Deze update is gedaan aan de hand van deskresearch op basis van bestaande documenten, publicaties etc. De volledige marktactualisatie is opgenomen in een bij deze Verkenningen behorende notitie.

In dit hoofdstuk is per deelmarkt een overzicht van de belangrijkste cijfers en trends en ontwikkelingen weergegeven. Tevens is een inschatting van bestedingen per deelmarkt opgenomen¹. Daar waar geen actualisatie van gegevens mogelijk bleek of beschikbaar was, is de informatie uit het onderzoek van 2012 als uitgangspunt gehanteerd. In de bijlage is per deelmarkt een meer uitgebreide notitie terug te vinden over de ontwikkelingen, bestedingen etc.

We stellen hierna achtereenvolgens aan de orde:

- 1 Zee- en riviercruisevaart
- 2 Kustrecreatie
- 3 Pleziervaart
- 4 Watersporten
- 5 'Kleine' recreatievaart

3.1 ZEE- EN RIVIERCRUISEVAART

Bij zee- en riviercruisevaart gaat het om zeecruises en riviercruises, maar ook om ferryvaart (vanuit IJmuiden), chartervaart en Boat & Bike.

Bestemmingen cruisevaart. Bron: Amsterdam Cruise Port

Uit cijfers van Amsterdam Cruise Port (ACP) blijkt dat het aantal passagiers en het aantal aanlopen binnen de zeecruisevaart in de afgelopen jaren is toegenomen. Tussen 2011 en 2014 is het aantal aanlopen met bijna 26 procent toegenomen; het aantal passagiers is in dezelfde periode met 27 procent gegroeid. In de regio IJmond is onlangs een tweede terminal in gebruik genomen speciaal voor zeecruiseschepen.

Bij ferryvaart gaat het om oversteken vanuit de haven van IJmuiden naar omliggende landen. In de periode van 2011 tot en met 2014 is het aantal passagiers licht gestegen. Het aantal aanlopen van ferryschepen is in dezelfde periode echter met 5 procent gedaald.

¹ Het gaat hier om consumptieve bestedingen, inclusief bestedingen voor onderhoud etc. Afschrijvingen zijn niet in de cijfers opgenomen

Bron: Kevin Bakker in opdracht van Amsterdam Cruise Port

Bij riviercruisevaart gaat het om tochten van 1 à 2 weken over de Europese binnenwateren. De schepen hebben een lengte tot 135 meter en gemiddeld 135 personen aan boord. Stichting Amsterdam Cruise Port (ACP) houdt het aantal calls bij van riviercruiseschepen en de motorchartervaart voor diverse Noord-Hollandse steden. In totaal hebben in 2014 2.380 riviercruiseschepen verschillende Noord-Hollandse steden aangedaan. Dit is 19 procent meer dan in 2010. Opvallende ontwikkelingen zijn de start/opkomst van Haarlem als riviercruise stad, de sterke toename in Enkhuizen, Medemblik en Amsterdam en de afname van het aantal aanlopen in Alkmaar en Zaanstad.

Onder chartervaart worden de ruim 400 traditionele zeilen- en motorschepen (gemiddelde lengte 30 meter) in Nederland verstaan waarmee vakanties worden gemaakt variërend van 1 dag tot meer dan 4 weken². In een onderzoek van Amsterdam Cruise Port (2005) wordt uitgegaan dat 50 procent van de omzet van de chartervaart in de provincie Noord-Holland wordt gerealiseerd, vooral rondom het IJsselmeergebied. Dit betekent dat circa 0,5 miljoen overnachtingen in Noord-Holland plaatsvinden. Boat & Bike vakanties is een concept waarbij fietsen en varen wordt gecombineerd en waarbij meestal 7 tot 10 dagen lang wordt overnacht op een schip. Cijfermatig valt deze categorie onder de categorie motorchartervaart.

Trends en ontwikkelingen

Er zijn een aantal trends en ontwikkelingen binnen de cruise- en chartervaart in Nederland die hier kort worden toegelicht³:

² Bron: Kerncijfers BBZ, 2014

³ ACP jaarverslag 2014

⁴ Bron: Hollandse Meren, het Waterrecreatie Hart van de Randstad. provincie Noord-Holland, 2010

- Zeecruisereizen zijn aan het transformeren van een luxe product naar een gewone vakantiebestemming. Dit heeft een effect op de prijzen en het volume van deze reizen;
- Door de nieuwe uitstootnormen die zijn vastgesteld door de overheid hebben zeecruiseschepen hogere kosten. Deze hogere kosten zullen de schepen proberen te dekken door het aantal kilometers te beperken. Havens die geen gunstige ligging hebben zullen hier negatieve effecten van ondervinden. Zo wordt verwacht dat de concurrentie positie van de route IJmuiden/Amsterdam zal verslechteren;
- Riviercruiseschepen worden langer. Op dit moment hebben bijna alle riviercruiseschepen de maximale lengte van 135 meter. Dit zal een effect hebben op de capaciteit van de aanleghavens. Vooral in het hoogseizoen kan dit tot problemen leiden;
- Er is een stijging in het aantal riviercruiseschepen. Er zijn nieuwe schepen in ontwikkeling maar de oude schepen blijven bestaan. Dit zorgt voor een stijging in het aantal schepen. De combinatie van de 2 trends voor de riviercruisevaart zal een extra hoge druk leggen op de capaciteit van de aanleghavens;
- Het varen wordt steeds minder de recreatieactiviteit op zich, maar wordt meer en meer ingezet om naar toeristische attracties te gaan, waarvoor de chartervaart zeer geschikt is. Passagiers brengen dan ook steeds meer tijd aan wal door. De bestedingen aan de wal van toerwaarttoeristen nemen hierdoor toe⁴.

Economische betekenis

De inschatting van de totale bestedingen en werkgelegenheidscijfers voor de zeecruise- en ferryvaart, de riviercruises en de chartervaart in Noord-Holland bedraagt ruim 220 miljoen euro per jaar. Dit betreft de consumptieve uitgaven.

3.2 KUSTRECREATIE

Huidige stand van zaken

De Nederlandse kust is en blijft een belangrijke trekker van zowel binnen- als buitenlandse toeristen. Ongeveer 21 procent van de binnenlandse en 26 procent van de buitenlandse overnachtingen in hotels, campings, pensions, bungalowparken en vakantiehuizen vindt plaats in de kustgebieden⁵. In de vier kustprovincies vindt bijna de helft van alle toeristische overnachtingen plaats aan zee⁶. Volgens het CBS maken Nederlanders jaarlijks circa 6,5 miljoen dagtochten naar het strand, waarvan 2,2 miljoen dagtochten aan de kust in de provincie Noord-Holland.

Trends en ontwikkelingen

Op het vlak van kusttoerisme identificeren we de volgende trends en ontwikkelingen (in willekeurige volgorde):

- Jaarrondexploitatie strandpaviljoens: in verschillende gemeenten langs de Noordzeekust in Noord-Holland wordt toegestaan dat strandpaviljoens het hele jaar blijven staan en open zijn. Hierdoor wordt het strandseizoen verlengd, omdat het strand in het voor- en naseizoen ook nog aantrekkelijke faciliteiten biedt aan bezoekers. Daarnaast biedt de 'jaarrondexploitatie' mogelijkheden om andere doelgroepen te bereiken. Zo is er een trend richting meer groepsactiviteiten zoals bedrijfsuitjes op en aan het strand. Ook worden er steeds meer evenementen aan het strand georganiseerd;
- Functieverbreiding strandpaviljoens: Strandpaviljoens bieden ook in toenemende mate arrangementen aan op gebieden zoals wellness en/of sport of ze bieden faciliteiten aan als kinderopvang. Hierdoor is sprake van functieverbreiding van strandpaviljoens;
- Toename van het aantal strandhuisjes: Rijkswaterstaat en diverse natuur- en milieuorganisaties verwachten dat de komende jaren een toename van aantal (tijdelijke) huisjes langs de kust en aan het strand;
- Verandering gedrag strandrecreant: het gedrag van de strandrecreant is in de loop de jaren aan het veranderen. Waar voorheen strandbezoekers nog 's ochtends kwamen en tot het begin van de avond bleven, komen er inmiddels meer strandbezoekers later op de dag, eten een hapje aan het strand en gaan pas laat op de avond naar huis⁷. Daarnaast is er een groep strandbezoekers die pas laat op de avond komt om uit te gaan in paviljoens waar feesten worden georganiseerd. Dit laatste is voornamelijk in Bloemendaal en Zandvoort actueel⁸;
- Toename en opkomst durfsporten aan het strand: uiteenlopende durfsporten kitesurfen, kitebuggyen, strandzeilen/blo(w)karten, stand-up-paddling, flyboarden, vliegeren en golfsurfen manifesteren zich in steeds sterkere mate aan/bij de kust. Blo(w)karten, flyboarden en vliegeren zijn niet expliciet aan het water gebonden, maar vinden wel vaak plaats op en aan het strand.

5 Bron: Ruimte voor recreatie aan het strand; Onderzoek naar een 'recreatiebasiskustlijn'. Decisio, 2011

6 Bron: Idem

7 Bron: Ruimte voor recreatie op het strand. Onderzoek naar een 'recreatiebasiskustlijn'. Decisio, 2011

8 Bron: Bezoekersonderzoek Bloemendaal. Strabo, 2011

Economische betekenis

De recreatieve functie van het Noordzeestrand vertegenwoordigt een grote economische waarde en het kusttoerisme vormt een voorname bron van inkomsten voor Noord-Hollandse badplaatsen.

In oktober 2015 is een onderzoek verschenen van NBTC naar volumes en bestedingen (per provincie) van toeristen aan de Nederlandse kust. Het onderzoek richtte zich op:

- Binnenlands verblijfsbezoek (vakanties van Nederlanders);
- Binnenlands dagbezoek (vrijtjdsactiviteiten van Nederlanders);
- Inkomend verblijfsbezoek (vakanties / shortbreaks en zakelijke verblijven van buitenlanders);
- Inkomend dagbezoek (recreatieve daguitstappen van buitenlanders).

Van het binnenlandse bezoek (vakanties van Nederlanders) en de vrijetjdsactiviteiten van Nederlanders aan de Noord-Hollandse kust zijn Noord-Holland, Gelderland en Zuid-Holland de belangrijkste herkomstprovincies.

Voor het inkomend verblijfsbezoek (vakanties / shortbreaks en zakelijke verblijven van buitenlanders) zijn Duitsland, Groot-Brittannië en België de belangrijkste herkomstlanden.

Uit het onderzoek van NBTC komt naar voren dat bezoek en verblijf aan de Noord-Hollandse kust in 2014 circa 756 miljoen euro aan bestedingen opleverden. Dit gaat om consumptieve uitgaven tijdens binnenlands verblijfs- en dagbezoek (Nederlanders) en inkomend verblijfsbezoek (buitenlandse gasten).

3.3 PLEZIERVAART

Huidige stand van zaken

Waterrecreatie Advies inventariseerde in 2014 cijfers over pleziervaart per provincie in Nederland. Uit dit onderzoek blijkt onder meer dat er 1.365 jachthavens zijn in Nederland met in totaal 167.000 ligplaatsen. Noord-Holland heeft 312 jachthavens en bijna 36.000 ligplaatsen.

De gemiddelde bezettingsgraad van jachthavens in Nederland is de afgelopen jaren gedaald van 98 procent naar 92 procent. Uit eerder onderzoek bleek reeds dat de gemiddelde bezettingsgraad van jachthavens in Noord-Holland 94 procent bedroeg (2007). Het is niet bekend of de gemiddelde bezettingsgraad voor alle jachthavens in Noord-Holland sindsdien is toe- of afgenomen. Echter, voor de jachthavens aan de IJsselmeerkust in Noord-Holland zijn wel recentere cijfers beschikbaar. Hieruit blijkt dat in 2012 (t.o.v. 2010) aan de IJsselmeerkust:

- De gemiddelde bezettingsgraad is afgenomen (van 95,4 naar 93,5 procent);
- Het aantal boten op vaste ligplaatsen is afgenomen (met 250 / -2,2 procent);
- Het aantal schepen op een wachtlijst is afgenomen (met 290 / -15,8 procent).

Verder zien we dat het aantal pleziervaartuigen in Nederland in de periode van 2007 tot 2014 met 10 procent is afgenomen. In de provincie Noord-Holland is het aantal pleziervaartuigen gelijk gebleven in deze periode.

Trends en ontwikkelingen

Op basis van diverse publicaties zie we een aantal trends en ontwikkelingen voor de pleziervaart in Nederland. Het gaat daarbij om:

- Er is een toenemende vraag naar verhuurboten en er worden minder boten gekocht. Een verklaring hiervoor kan zijn dat we in Nederland steeds minder waarde hechten aan het bezit. Bij de sector pleziervaart kunnen hoge kosten (onderhoud/aanschaf/verzekering) hiervan een oorzaak zijn;
- De capaciteit aan ligplaatsen is de afgelopen jaren toegenomen door uitbreiding en nieuwbouw terwijl het botenbezit afneemt. Dit leidt in toenemende mate tot concurrentie op prijs en dus tot dalende marges. De aantrekkende economie leidt er wel toe dat consumenten weer (tweedehands) boten zijn gaan kopen. Maar de huidige, en belangrijkste, doelgroep vergrijsd en het aanboren van nieuwe doelgroepen is dan ook van belang. De wachtlijsten verdwijnen langzaam en de bezettingsgraden zijn bij veel havens inmiddels onder de grens van 90% gedaald⁹;
- De boot wordt steeds meer een verblijfplaats, er zijn minder vaarbewegingen en bootvakanties worden korter en onder watersporters is er een toenemende

behoefte aan luxe en gemak. Dit is ook een trend waar jachthavens op in kunnen spelen¹⁰ door voorzieningen te bieden die het (langere) verblijf in de jachthaven mogelijk en prettig maken (Wi-fi, douche- en wasvoorzieningen, horeca, animatie, reactieve voorzieningen etc.);

- Toenemende internationale concurrentie die voor een lagere vraagprijs boten op de markt brengt¹¹.

Economische betekenis

In de uitgevoerde actualisatie van de gegevens over deze deelmarkt is gebleken dat geen recentere cijfers voor deze deelmarkt beschikbaar zijn. De verwachting is echter dat het geschetste beeld van de economische betekenis van de pleziervaart (zeil- en motorboten, jachthavens) in Noord-Holland in het Decisio onderzoek in 2012 nog voldoende representatief is.

De economische betekenis van deze deelmarkt bedraagt naar verwachting 473-609 miljoen euro. Dit betreft grotendeels de opbrengsten uit de nautische bedrijvigheid (tussen de 375 en 500 miljoen), maar ook 73 miljoen aan consumptieve bestedingen (dagtochten en vakanties) en de exploitatieopbrengsten van jachthavens.

⁹ Bron: Rabobank Cijfers & Trends 2014

¹⁰ Bron: Rabobank Cijfers & Trends 2013, 2014

¹¹ Idem

3.4 WATERSPORTEN

Huidige stand van zaken

Landelijk zijn er volgens het CBS circa 133 surfverenigingen actief. In de afgelopen jaren is het aantal surfverenigingen in Nederland licht toegenomen. Verder zijn er volgens de site van surfspots.nl circa 33 surfspots in de provincie Noord-Holland. Jaarlijks worden er 34.000 surfdagtochten gemaakt tijdens toeristische vakanties in Nederland. Hiervan vinden er 8.000 dagtochten plaats in Noord-Holland. Dit is bijna een kwart van het totale aantal surfdagtochten in Nederland.

In Nederland bevinden zich 715 officiële zwemlocaties, waarvan 145 in de provincie Noord-Holland. Dit is een verdubbeling van het aantal zwemlocaties in Noord-Holland in de laatste jaren. Verder vinden er in Nederland op jaarbasis 4,5 miljoen zwemactiviteiten plaats tijdens vakanties. Voor de provincie Noord-Holland zijn dit 0,4 miljoen zwemactiviteiten per jaar.

Landelijk gezien telt Nederland 32 waterskiverenigingen waarvan 5 in Noord-Holland. De verenigingen in Noord-Holland bevinden zich bij Texel, Enkhuizen,

Alkmaardermeer, Westeinderplassen en Loosdrechtse plassen. Het totaal aantal waterskiërs in Nederland wordt geschat op 106.000. Deze aantallen zijn de laatste jaren vrij stabiel gebleven.

Naar schatting meer dan 2 miljoen Nederlanders doen aan sportvissen; Nederland kent 900 hengelsportverenigingen met 595.494 geregistreerde vissers. Ongeveer 80 procent van de vissers kwalificeert zichzelf als een recreatieve visser en de rest als sportvisser¹². De provincie Noord-Holland kent 106 hengelsportverenigingen met 133.552 geregistreerde vissers. Zowel in Nederland als in Noord-Holland is een toename te zien in het aantal hengelsportverenigingen en geregistreerde vissers.

Nederland kent 290 duikverenigingen waarbij 15.500 duikers en 1.800 duikinstructeurs zijn aangesloten. Het aantal duiksportverenigingen in Noord-Holland bedraagt 46¹³. Uit onderzoek van Kenniscentrum Kusttoerisme blijkt dat het aantal onderwatersportbeoefenaars in 2014 146.000 is¹⁴. Deze groep watersporters is meer dan verdubbeld in de afgelopen jaren. Er zijn geen specifieke CVO/CVTO gegevens beschikbaar over het aantal duikdagtochten in Noord-Holland.

12 Bron: Sportvisserij Nederland

13 Bron: Website Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB)

14 Bron: Zeeland hotspot voor watersport. Kenniscentrum Kusttoerisme, 2014

Trends en ontwikkelingen

Er is een aantal trends en ontwikkelingen binnen de watersporten in Nederland die hier kort worden toegelicht:

- Sporttoerisme wordt steeds belangrijker als aparte markt. Sport is een belangrijke vorm van vrijetijdsbesteding en wordt ook steeds meer beoefend tijdens vakanties¹⁵;
- Er is een tekort aan zwemlocaties in Noord-Holland. Door de verwachte bevolkingstoename in de metropoolregio wordt verwacht dat het tekort aan zwemlocaties alleen maar verder zal toenemen¹⁶;
- Naast het traditionele windsurfen krijgt kitesurfen steeds meer aandacht. Het gaat hierbij om een meer extremere surfvorm. Deze groei van nieuwe vormen van watersport zoals kitesurfen, maar ook jetskiën en wakeboarden, brengt wel knelpunten met zich mee tussen watersporters en waterrecreanten, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid voor de waterrecreant. Daarom passen steeds meer kustgemeenten zoning toe. Kortom, delen van het

strand toewijzen aan recreanten en gescheiden delen aan watersporters¹⁷;

- Zwemmers gaan steeds minder vaak naar de recreatieplassen omdat deze door stijgende temperaturen vaker met blauwalg besmet zijn. Blauwalg krijgt kans wanneer voor langere periodes de temperaturen hoog zijn. De klimaatveranderingen dragen hieraan bij. De rivieren worden daarentegen steeds schoner waardoor mensen voor oeverrecreatie en zwemmen in buitenwater in toenemende mate naar uiterwaarden trekken¹⁸.

Economische betekenis

De inschatting van de totale bestedingen en werkgelegenheidscijfers voor de watersporten in Noord-Holland ruim 240 miljoen euro op jaarbasis. Het gaat hierbij om verkoopopbrengsten (vooral hengelsport), bestedingen tijdens activiteiten/dagtochten en contributieopbrengsten van verenigingen op het gebied van watersporten.

¹⁵ Bron: Zeeland als sport toeristische bestemming. Kenniscentrum Kusttoerisme, 2015

¹⁶ Bron: Eindverslag zwemwater. Provincie Noord-Holland, 2013

¹⁷ Verkenning waterrecreatie: Bouwstenen voor het Nationale Waterplan en de Strategische Dialoog Recreatie. Stichting Recreatie, 2008

¹⁸ Verkenning waterrecreatie: Bouwstenen voor het Nationale Waterplan en de Strategische Dialoog Recreatie. Stichting Recreatie, 2008

3.5 'KLEINE' RECREATIEVAART

Nederland telt 280 kanoverenigingen met 8.500 leden. Het aantal kanoverenigingen voor Noord-Holland is niet bekend, maar het aantal leden wordt geschat op 2.105. Er zijn in Nederland 400 plekken waar er kano's gehuurd kunnen worden. Voor Noord-Holland zijn dit 35 plekken¹⁹. Het aantal kanoactiviteiten dat tijdens de vakantie wordt ondernomen, is voor Nederland 160.000 en voor Noord-Holland 19.000. Deze activiteiten zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen.

In Nederland bevinden zich 118 roeiverenigingen met 34.248 leden. 31 van deze roeiverenigingen bevinden zich in Noord-Holland. Het aantal leden van deze verenigingen bedraagt naar schatting 7.800. Op jaarbasis zijn er 160.000 roeiactiviteiten tijdens vakanties in Nederland. In Noord-Holland zijn dit er 19.000. Het aantal roeiactiviteiten in Noord-Holland is meer dan verdubbeld sinds 2010. En de totale roeiactiviteiten tijdens vakanties is met bijna 50 procent gestegen.

Het aantal in gebruik zijnde sloepen in Nederland is 61.000. Geschikte sloepvaarroutes bevinden zich verspreid over de provincie, met de nadruk op Waterland, de Zaanstreek, Amsterdam en de Gooi en Vechtstreek. Onder meer de Rabobank signaleert dat de laatste jaren een verschuiving zichtbaar is van het bezit van grote kajuitboten naar veel kleinere sloepen. De sloep is de afgelopen jaar in populariteit toegenomen en een groeimarkt geworden (62 procent van de sloepen is jonger dan veertien jaar). Ook de branchevereniging HISWA constateerde dat opvallend meer open boten/sloepen werden verkocht (2013). Ook in 2015 meldt HISWA een flinke impuls in de verkoop van sloepen. Verder blijkt dat vele kajuitbootvaarders en bezitters van speedboten en open boten willen overstappen naar een sloep.

Deze groei in het aantal sloepen laat zich ook vertalen in het ontstaan van 'sloepennetwerken': een geheel aan knooppunten waardoor men eenvoudig zelf route kan uitstippelen. Sinds 2015 heeft zowel Laag Holland als de regio Gooi en Vechtstreek een sloepennetwerk. Het sloepennetwerk Laag Holland strekt zich uit van Amsterdam Noord tot Alkmaar en van Edam tot Uitgeest. Het netwerk in de regio Gooi en Vechtstreek beslaat het Loosdrechtse Plassengebied, met aansluitend de Vecht en voert vanaf Muiden verder over de Naardertrekvaart richting Naarden-Vesting. Het netwerk van de Gooi en Vechtstreek sluit aan op het sloepennetwerk van het Groene Hart waardoor het grootste aaneengesloten sloepennetwerk van Nederland is gerealiseerd van in totaal 280 km aan route.

Trends en ontwikkelingen

Er is een aantal trends en ontwikkelingen binnen de kleine recreatievaart in Nederland die hier kort worden toegelicht:

- Landelijk is er de trend dat steeds meer 50 plusser de kanosport gaan beoefenen. De verwachting is dat deze groep meer zal consumeren tijdens een kanotocht dan jongere groepen²⁰;
- Langdurige tochten met een kano of sloep worden steeds populairder. Dit biedt kansen voor ondernemers langs kano en sloep routes²¹;
- Een andere trend is dat er meer aandacht komt voor aangepast roeien in Nederland. Een toenemend aantal roeiverenigingen biedt mogelijkheden hiervoor. Het beleid van de roeiverenigingen richt zich momenteel vooral op jongeren en jong volwassenen met een lichamelijke of visuele beperking;
- Sloepvaren is een groeimarkt. Diverse bronnen melden een sterke toename van de verkoopcijfers voor sloepen; ook tweedehands sloepen zijn gewild;
- De sloep is met name populair onder ouderen. Veel ouderen stappen namelijk over van een zeilboot naar een sloep. De sloep wordt voornamelijk in de eigen woonomgeving gebruikt.

19 Bron: Schatting TKBN 2013

20 Bron: Kanosport in Nederland. TKBN, 2013

21 Bron: Website Gastvrij Noord-Holland

22 Bron: Aangepast roeien. Koninklijke Nederlandse Roeibond, 2011

23 Bron: NIPO NBTC (2013), presentatie Oostelijke Vechtplassen (R. Vrolijk)

24 Bron: Hollandse Meren, het Waterrecreatie Hart van de Randstad. Provincie Noord-Holland, 2010

Economische betekenis

De inschatting van de totale bestedingen en werkgelegenheidscijfers voor de 'kleine' recreatievaart in Noord-Holland bedraagt zo'n 19 miljoen euro op jaarbasis. Het gaat hierbij om verhuur- en verkoopopbrengsten van kleine vaartuigen, consumptieve bestedingen tijdens activiteiten/dagtochten en contributieopbrengsten van verenigingen.

3.6 ONTWIKKELINGEN IN DE PROVINCIES ZEELAND EN FRYSLÂN

De provincies Zeeland en Fryslân zetten stevig in op de ontwikkeling van waterrecreatie. Voor beide, eveneens sterke, watersportprovincies is gekeken naar waar in deze provincies de komende jaren de accenten worden gelegd op beleid en investeringen. Het beeld van wat er in andere watersportprovincies plaatsvindt, geeft een indicatie van wat er elders, buiten de provincie Noord-Holland, in de markt speelt. Duidelijk is dat beide provincies sterk inzetten op een gebiedsgerichte aanpak voor hotspots, watersportkernen en toegangspoorten. De accenten van ontwikkelingen in deze provincies zijn:

Provincie Zeeland:

- Ontwikkelen van hotspots voor watersport;
- Ontwikkelen van Zeeland als duiksportlocatie;
- Stimuleren van de groei van jachthavens en hun faciliteiten;
- Aantrekken en stimuleren van internationale watersporters en het cruisetoerisme.

Provincie Fryslân:

- Inzet op het aantrekkelijker maken van 10 watersportkernen en 7 toegangspoorten middels het Friese merenproject;
- Stimuleren van elektrisch varen en riviercruises.

3.7 SAMENVATTEND BEELD

De sector in 'highlights'

De essentie van de uiteenlopende ontwikkelingen binnen waterrecreatie in de provincie Noord-Holland samengevat:

- Economisch belang: waterrecreatie vertegenwoordigt een belangrijke economische waarde voor Noord-Holland, zowel in bestedingen als werkgelegenheid. De strandrecreatie en het kusttoerisme in Noord-Holland is hierin het meest omvangrijk en beslaat zo'n 756 miljoen euro aan bestedingen per jaar;
- Belangrijkste groeimarkten: we signaleren de volgende groeimarkten in Noord-Holland:
  - Zeecruises;
  - Riviercruises;
  - Strandrecreatie;
  - Kanovaren;
  - Roeien;
  - Sloepvaren;
  - Hengelsport.
- Aandachtsmarkt(en): de pleziervaart (motor- en zeilboten, jachthavens) is, gelet op diverse ontwikkelingen, een deelmarkt die de komende jaren scherp in de gaten gehouden moet worden. Ondanks de forse, jaarlijkse bestedingen binnen deze deelmarkt zien we dat:
  - De gemiddelde bezettingsgraad is afgenomen;
  - Het aantal boten op vaste ligplaatsen is afgenomen;
  - Het aantal schepen op een wachtlijst is afgenomen;
  - Het aantal vaartuigen in Noord-Holland nog stabiel is; echter, de nationale trends is dat het aantal vaartuigen afneemt;
  - Er een toenemende vraag is naar verhuurboten;
  - De boot en de jachthavens steeds meer een verblijfplaats wordt; dit stelt andere eisen aan de jachthaven (voorzieningen, recreatie aanbod etc.)

De sector in maatschappelijk perspectief

Er is sprake van een sterk maatschappelijk belang van waterrecreatie dat zich kenmerkt door de sportiviteit, beweging, beleving, het ervaren van ruimte, rust, natuur, stilte etc. bij:

- Vakanties, vrijetijdsactiviteiten en vrijetijds uitstapjes aan de kust (bijna 30 miljoen keer);
- Pleziervaartactiviteiten op de binnenwateren, plassen, IJsselmeer, Markermeer, het Wad en voor de Noordzeekust;
- De bijna 5 miljoen surf-, zwem-, waterski- en visdagtochten in Noord-Holland;
- Cruisevaartactiviteiten, chartervaart;
- De minimaal 0,5 miljoen (dag)activiteiten op het vlak van kanoën, roeien, sloepvaren en fluistervaren.

De sector in economisch perspectief

Vanuit een economisch perspectief laat het beeld van waterrecreatie zich als volgt samenvatten:

■ Omvang bestedingen

SWOT

Op grond van de inventarisatie van de belangrijkste cijfers, trends en ontwikkelingen voor waterrecreatie in Noord-Holland (2012 en actualisatie 2015) kan de volgende SWOT-tabel worden opgesteld:

<p>Sterkten</p> <p>De sterkten van waterrecreatie in Noord-Holland zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fysieke infrastructuur • Voldoende kritische massa (in termen van aantal recreanten, aantal bedrijven, bestedingen etc.) • Diversiteit binnen de sector • Provinciale, bestuurlijke prioriteit 	<p>Zwakten</p> <p>De zwakten van waterrecreatie in Noord-Holland zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bescheiden imago als watersportprovincie • Het relatief omvangrijke aantal (kleine) actoren en de diverse (deel)belangen maken sturing/regie binnen de sector complex
<p>Kansen</p> <p>De kansen voor waterrecreatie in Noord-Holland zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vrijtijdseconomie water en vraag naar recreatiemogelijkheden neemt toe • Marktgroei vooral op het vlak van zee- en riviercruises, strandrecreatie, kanovaren, roeien, sloepvaren, hengelsport • Er is een toenemende vraag naar verhuurboten • De boot en de jachthaven wordt steeds meer een verblijfplaats; dit stelt andere eisen aan de jachthaven (voorzieningen, recreatie aanbod etc.) 	<p>Bedreigingen</p> <p>De bedreigingen voor waterrecreatie in Noord-Holland zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vergrijzing watersportverenigingen • De gemiddelde bezettingsgraad in jachthavens is afgenomen • Het aantal boten op vaste ligplaatsen is afgenomen • De nationale tendens is dat het aantal vaartuigen afneemt

4

ALGEMENE TRENDS

4 ALGEMENE TRENDS

Op basis van diverse bronnen is een inventarisatie gemaakt van de meest relevante maatschappelijke trends en ontwikkelingen. De volledige inventarisatie is opgenomen in een bij deze Verkenningen behorende notitie. Per hoofdtrend is getracht zo goed als mogelijk de betekenis te duiden van deze trends voor de waterrecreatie in de provincie Noord-Holland voor de komende 10-15 jaar. Uit deze quick scan komt het volgende beeld naar voren:

Trends:	Betekenis waterrecreatie Noord-Holland voor de komende 10-15 jaar:
Klimaatverandering: bij klimaatverandering gaat het vooral om belangrijke ontwikkelingen zoals temperatuurstijging, zeespiegelstijging en risico's overstromingen etc.	De gevolgen van klimaatverandering biedt mogelijk kansen voor waterrecreatie in Noord-Holland. Temperatuurstijging (toename van het aantal warme dagen) is onder meer een van de redenen waardoor een verruiming en verschuiving van 'het seizoen' optreedt. Tevens ontstaat door waterbergingsopgaven mogelijk extra areaal voor watersport.
Digitalisering: met digitalisering worden technologische ontwikkelingen bedoeld zoals het groeiende gebruik van (vooral mobiel) internet door consumenten, de opbouw en ontsluiting van grote databases (big data), ontwikkeling sensoren etc.	De waterrecreatiesector in Noord-Holland zal zich hierop moeten aanpassen en de kansen die digitalisering bieden moeten benutten. Onder meer op het vlak van informatievoorziening, routing etc. Maar ook in relatie tot bijvoorbeeld digitale community vorming via sociale media (Whatsapp, Facebook, Instagram, Snapchat etc.), maar ook blogs.
Gezondheid: de trend van een toenemende focus op gezondheid, welzijn, 'slow', stilte, beleving	Het water, de natuurgebieden en de landschappen in en nabij Noord-Holland bieden vele, uiteenlopende kansen om op deze trend in te spelen: sportiviteit, rust, ruimte etc.
Demografie: het aandeel ouderen in Noord-Holland zal toenemen. De regio Amsterdam is en blijft een magneet voor jongeren/werkzoekenden. Er ontstaat een steeds scherper tweedeling tussen Noord en Zuid Noord-Holland: Noord krimpt en Zuid groeit. Het aantal niet-werkenden zal naar verwachting gaan toenemen.	Een groeiend aandeel ouderen en niet-werkenden zal leiden tot een verandering in de vraag naar waterrecreatie in Noord-Holland. Mogelijk dat vooral de 'kleine' recreatievaart (sloepvaren, fluitervaren) en ook watersporten (roeien, kanoën) hiervan zullen profiteren. Verder biedt dit meer ontwikkelingsmogelijkheden voor de riviercruises. Grotere, kwantitatieve vraag te verwachten in Amsterdam door verstedelijking.
Trek naar de stad: de verwachting is dat de komende jaren de verstedelijking en het belang van stedelijke regio's verder zal toenemen	Dit leidt waarschijnlijk tot een sterk toenemende, kwantitatieve vraag binnen de Amsterdam – Almere as (MRA) naar waterrecreatievoorzieningen en – mogelijkheden. De gehele MRA wordt daarmee in toenemende mate een verzorgingsgebied voor uiteenlopende vormen van waterrecreatie en –toerisme voor de MRA-inwoners.
Toerisme: Het internationale toerisme blijft wereldwijd sterk groeien. De UNWTO voorspelt in 'Tourism towards 2030' een gemiddelde, jaarlijkse groei van het wereldwijde toerisme van 3,3 procent tot 2030. PS. groei aantal buitenlandse toeristen tussen 2013 en 2014 in NL het sterkst (in vergelijking met andere Europese landen).	Belangstelling van buitenlandse toeristen zal in toekomst blijven groeien. Dit biedt positieve perspectieven voor (water)toerisme in Noord-Holland. Verwachtingen voor de ontwikkelingen van het binnenlands toerisme zijn vooralsnog niet voorhanden. In de afgelopen jaren ontwikkelde het binnenlands toerisme zich stabiel of soms licht dalend (CBS, Toerisme 2014).
Lokaal en duurzaam: kernbegrippen van deze maatschappelijke trends zijn globalisering, verstedelijking. Gaat om een tegenbeweging: een sterk toenemende herwaardering van lokale, kleinschalige en duurzame productie en initiatieven.	Deze maatschappelijke ontwikkeling biedt kans voor de vele, kleine MKB-/ familiebedrijven die in de waterrecreatie sector in Noord-Holland actief zijn. Authenticiteit/menselijke maat in combinatie met de afwisseling/diversiteit van het Noord-Hollands landschap biedt uitstekende uitgangspunt voor verdere ontwikkeling van de sector. Verdere ontwikkelingskansen voor elektrisch varen.
Van bezit naar delen: het gaat hierbij om de opkomst van de deeleconomie. Vooral jongeren kiezen voor delen in plaats van bezitten, denk daarbij bijvoorbeeld aan wonen, gereedschap etc.	Het bezit van motor- en zeilboten zal naar verwachting op de lange termijn gaan afnemen. Daarentegen ontstaat er mogelijk meer perspectief voor het gezamenlijk delen van vaartuigen. Waarschijnlijk wordt er ook in toenemende mate een beroep gedaan op de verhuurmarkt (geldt niet alleen voor boten, maar waterrecreatie breed).
Werkgelegenheid: de groei van het aantal banen is, sinds recente crises, geen logische graadmeter meer voor economische groei. Een toenemende arbeidsproductiviteit wordt steeds belangrijker door automatisering en stabiel arbeidspotentieel.	Deze ontwikkeling vergt een andere blik op de stimulering van de waterrecreatie sector: niet zozeer meer gericht op (sec) groei van banen, maar veel meer op kwaliteit/service en productiviteit. Tevens meer nadruk op de 'maatschappelijke waarde' van waterrecreatie (in plaats van alleen een economische blik): direct van belang voor burgers; maar ook indirect belang van belang voor de waarde van het woon/leefklimaat.

VISIES DERDEN

5 VISIES DERDEN

Naast het beeld van maatschappelijke trends en ontwikkelingen is ook een quick scan uitgevoerd van de vele visies, beelden, strategieën, wensen etc. vanuit de markt voor waterrecreatie in Noord-Holland. Het kan hierbij gaan om bonden, verenigingen, belangenorganisaties, gemeenten of regio's. De gehele quick scan is opgenomen in een bij deze Verkenningen behorende notitie.

In de quick scan van de vele visies en beelden is getracht de grote, gemeenschappelijke delers te identificeren om daarmee de hoofdlijnen van alle visies/beelden zo goed als mogelijk te duiden. Op grond van een 'diagonale' quick scan van de visies en beelden op het gebied van waterrecreatie in Noord-Holland signaleren we de volgende vijf hoofdlijnen (in willekeurige volgorde):

- 1 Spreiden;
- 2 Verbinden;
- 3 Innoveren;
- 4 Faciliteren;
- 5 Communiceren.

Spreiden

De wens voor een betere 'spreiding' komt voort uit de toenemende drukte binnen de MRA in het algemeen, en Amsterdam in het bijzonder, op het vlak van (vooral) toerisme. Het idee hierbij is tweeledig:

- **Toeristische druk weg nemen:** het 'ontlasten' van de toeristische druk op Amsterdam door de (veelal buitenlandse) toeristen ook te wijzen op de mogelijkheden buiten de stad Amsterdam. Hiermee wordt beoogd om de toeristische druk binnen Amsterdam op de langere termijn te kunnen blijven handhaven (daarnaast is in Amsterdam van belang om ook voor de eigen inwoners voldoende recreatiemogelijkheden te kunnen bieden). Het Actieprogramma Toerisme in de MRA 2025 geeft dit onder meer duidelijk aan. Hierin is gesteld dat 'toerisme zich niet beperkt tot de gemeentegrenzen, daarom is samenwerking essentieel. Sommige plekken worden echter te druk vanwege het toerisme. Daarom is het van belang om de groei in goede banen te leiden. Spreiding in ruimte en spreiding in tijd is essentieel'. Ook HISWA stelt dat er 'de grootste kansen liggen voor Noord Holland in het verplaatsen van toeristenstromen vanuit Amsterdam naar de omliggende watersportgebieden. De druk in Amsterdam wordt door deze spreiding van toeristenstromen verminderd en de economische bijdrage van toerisme daalt hierdoor ook buiten de stad neer';

- **Economische kansen bieden:** het bieden van economische kansen voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en mogelijkheden buiten Amsterdam om ook de regio's aangrenzend aan Amsterdam mee te laten profiteren van de (economische) groei.

In de spreidingsgedachte speelt vervoer over water een belangrijke rol; het gaat er daarbij om dat de mogelijkheden van vervoer over water zoveel als mogelijk worden benut. Dit blijkt uit het Actieprogramma Toerisme in de MRA 2025 waarin aandacht wordt gevraagd voor bereikbaarheid en connectiviteit over water; niet per se alleen voor openbaar vervoer. Ook de Structuurvisie Amsterdam 2040 van de gemeente Amsterdam meldt dat 'de mogelijkheden van vervoer over water ten volle moeten worden benut'. Daarnaast speelt de wens om de gebruikers op het water zo veel mogelijk te spreiden zowel vanuit veiligheidsaspect (met de beroepsvaart) als het verdelen van de druk, bijvoorbeeld bij kwetsbare gebieden.

Verbinden

In de visies en beelden van belanghebbenden binnen de waterrecreatie in Noord-Holland wordt vaak het onderwerpen 'Verbinden' genoemd. Hiermee beogen zij twee aspecten te benadrukken:

- **Verbinden in de zin van 'netwerken/fysieke connecties':** er wordt aandacht gevraagd voor het belang van routenetwerken, het kunnen (blijven) maken van 'rondjes', de bedieningsregimes van bruggen (de zwakste schakel in het netwerk bepaalt de waarde van dit netwerk), de hoogte van bruggen, de doorvaarbaarheid van waterwegen (diepgang, waterplanten etc.) en het ontbreken van fysieke schakels (bijv. de wensen voor de aanleg van een nieuwe vaarweg). Het belang van een goed basisnetwerk voor vaarrecreatie wordt onder meer aangekaart in de Basisvisie Recreatietoervaart Nederland 2015-2020 van de Stichting Waterrecreatie Nederland;

- **Verbinden in de zin van het creëren van een relatie tussen water – land:** gesignaleerd wordt dat het beter verbinden/verknopen van het waternetwerk met het vaste land tot (nieuwe) economische kansen en bestedingen kan leiden. Dit betekent onder meer het bieden van interessante bestemmingen (reisdoel) met aanlandingsmogelijkheden en informatie over het toeristisch-recreatief aanbod ter plaatse (toeristische overstappunten). Daarnaast speelt in een aantal (gebieds)visies de relatie water – land een rol waar het gaat om het creëren van een aantrekkelijker woon-, leef- en verblijfklimaat (waterfronten).

Innoveren

De hoofdlijn 'Innoveren' is ook een aspect dat vaak in vele visies en ambities voor de waterrecreatie naar voren komt. Hierbij gaat het veel over het benutten van kansen die geboden worden door nieuwe, digitale en technologische ontwikkelingen. Ideeën hierover zijn veelomvattend: het ontwikkelen van digitale routekaarten (in combinatie met recreatieve mogelijkheden 'aan de wal'), flexibele watersportverhuurmogelijkheden (in tijd en locatie) etc. Het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord vraagt bijvoorbeeld aandacht voor het 'ontwikkelen van (digitale) routes of routekaarten en een (mobiele) website voor de kleine pleziervaart omdat hierin het inzicht ontbreekt'. HISWA stelt dat 'Noord-Holland haar prachtige uitgangspunt kan gebruiken om zich als watersportprovincie verder te ontwikkelen door unieke belevingen toe te voegen in waterrecreatie'. Enkele suggesties²⁵ die HISWA daarvoor doet, zijn:

- Realiseer innovatiecarroussels waar gedurende 4 jaar ondernemers worden gestimuleerd innovaties door te voeren;
- Belevingsinfrastructuur; Nederland onder de zeespiegel met lasers in beeld brengen waar boten in het donker onder door kunnen varen;
- Ontwikkeling met drones van 'digitale' vaarroutes;
- Een watersporttaskforce kan helpen om ondernemers en overheden efficiënt te laten samenwerken op het gebied van routeontwikkeling en het oplossen van knelpunten.

Het vergroten en/of verbeteren van het ondernemerschap binnen de waterrecreatiesector wordt ook onder 'innovatie' geschaard. Dit is onder meer een belangrijk aspect voor HISWA die stelt dat (centraal uitgangspunt HISWA) 'het verbeteren van het organiserend en innovatief vermogen van waterrecreatieondernemers' van belang is, onder meer door het vinden van nieuwe klantgroepen.

Faciliteren

In veel visies wordt aandacht gevraagd voor het aspect 'Faciliteren'. Hierbij wordt door vele partijen de nadruk gelegd op:

- **Basisvoorzieningen en 'huis/zaak' op orde.** Dit is een onderwerp wat aan de orde komt in de Basisvisie Recreatietoervaart Nederland 2015-2020 van Stichting Waterrecreatie Nederland waarin gesteld wordt dat 'om kwalitatief hoogwaardige waterrecreatie mogelijk te maken is het essentieel om toegankelijkheid van water, bestaande voorzieningen en veiligheid van vaarwegen te borgen en noodzakelijke nieuwe voorzieningen te creëren;
- **Het op peil houden van en het verbeteren van de kwaliteiten van voorzieningen, netwerken, infrastructuur etc.** Dit aspect komt onder meer aan de orde in de Structuurvisie Amsterdam 2040 van de gemeente Amsterdam waarin het belang wordt geduid voor 'het wegnemen van knelpunten en het zorgen voor recreatieve samenhang (met horeca, fietsen en wandelen). Kwaliteit gaat boven kwantiteit';
- **Schoon, heel, veilig en duurzaam.** Dit komt onder meer naar voren in de visie/ambities van HISWA, Watersportverbond, ANWB en Stichting Waterrecreatie Nederland (2010) waarin een van de ambities stelt dat 'waterveiligheid in 2025 veilig en duurzaam' is.

Communiceren

Een vijfde en laatste hoofdlijn die in visies etc. over de waterrecreatie te ontwaren valt, is het belang van 'Communiceren'. Het gaat hierbij zowel om interne als externe communicatie:

- **Interne communicatie:** het belang van interne communicatie moet breed worden opgevat. Dat gaat over samenwerking en afstemming binnen de sector, het benutten van elkaars krachten, integraal werken, de 'orgware', maar ook regie en wens om meer duidelijkheid over wie wat doet en wie waar over gaat (taken en bevoegdheden);
- **Externe communicatie:** in het verband van externe communicatie wordt door partijen aandacht gevraagd voor de (externe) promotie en marketing van Noord-Holland als watersportprovincie; maar ook van onderliggende routenetwerken, recreatieve mogelijkheden etc. Hierbij wordt ook vaak het bescheiden imago van Noord-Holland als watersportprovincie naar voren gebracht. In de visie op de Hollandse Meren 2040 wordt hiervoor aandacht gevraagd; 'door regionale promotie en marketing en het gezamenlijk organiseren van evenementen en opzetten van arrangementen staat de Hollandse Meren in de Top 5 waterrecreatiegebieden van Nederland'.

25 HISWA – Waterrecreatie belevingsinstrument voor nieuwe toeristenstromen in Noord-Holland

GEBIEDSGERICHTE INZICHTEN

6

6 GEBIEDSGERICHTE INZICHTEN

In hoofdlijnen onderscheiden we in Noord-Holland – grofweg – een viertal kerngebieden voor waterrecreatie. Dit onderscheid is te maken als we kijken naar gebiedskenmerken en typologieën, zoals de kustgebieden (Noordzee, IJsselmeer) met hun eigen specifieke recreatiekenmerken en doelgroepen en de verscheidenheid aan binnenwater en het gebruik daarvan door verschillende groepen waterrecreanten in het noordelijk en zuidelijk deel van de provincie Noord-Holland.

Tegen deze achtergrond gaan we achtereenvolgens in op de volgende deelgebieden (in een bij deze Verkenningen behorende notitie is een volledige overzicht van gebiedgerichte inzichten opgenomen):

- 1 De Noordzeekust;
- 2 De IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden;
- 3 Binnenwater en steden Metropoolregio Amsterdam (MRA);
- 4 Binnenwater en steden Noord-Holland Noord (NHN).

Per deelgebied wordt een schets gegeven van:

- Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme);
- Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen;
- Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen.

6.1 NOORDZEEKUST

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

De Noordzeekust in de provincie Noord-Holland reikt van Zandvoort/Bloemendaal tot en met Texel. Het Noord-Hollandse strand en de kuststrook genereren jaarlijks veruit de meeste bestedingen in Noord-Holland op het vlak van waterrecreatie (circa 756 miljoen euro). De kust in Noord-Holland speelt een belangrijke rol in het toerisme, maar is vooral ook van belang voor de eigen inwoners en dagjes mensen. De Noordzeekust in Noord-Holland kenmerkt zich door een breed aanbod aan kustplaatsen (Zandvoort, Wijk aan Zee, Castricum, Egmond etc.), het eiland Texel, verblijfsaccommodaties aan/nabij de kust (hotels, campings, B&B etc.) en vele mogelijkheden voor brandingsporten en strandrecreatie. Belangrijke kernpunten aan de Noordzeekust zijn Zandvoort/Bloemendaal (via treinverbinding met Amsterdam),

IJmuiden/Wijk aan Zee (zuidelijke concentratie van surfsporten) en het gebied ten zuiden van Den Helder (noordelijke concentratie van surfsporten). De identiteit van kustplaatsen in Noord-Holland is divers; hetgeen onder meer naar voren komt in het project 'Identiteit Kustplaatsen'. Op basis van geografische - en identiteitskenmerken is er geen sprake van één Noordzeekust: de diverse kustplaatsen hebben ieder voor zich én geclusterd economische en ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. De provincie ondersteunt in dit project de kustgemeenten om hun eigenheid en unieke claim als kustplaats te versterken ten behoeve van economische ontwikkeling en een gevarieerde kust.

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Brandingsporten: in de analyse van de verschillende deelsectoren van waterrecreatie is geconstateerd dat een groot aantal (deels nieuwe) watersporten sterk in opkomst is. Het gaat daarbij vooral om: kitesurfen, kitebuggyen, strandzeilen/blo(w)kanten, stand-up-paddling, flyboarden, vliegeren en golfsurfen. Deze (relatief) nieuwe vormen van watersport zijn sterk Noordzeestrand/kustgebonden (met uitzondering van kitesurfen dat ook veel langs de IJsselmeer/IJmeerkust plaatsvindt). Het Noord-Hollandse kustgebied biedt een unieke uitgangspositie om de in opkomst zijnde, strand/kustgerelateerde watersporten verder te faciliteren. Daarbij doen zich – geografisch gezien – twee concentratiepunten voor: een zuidelijke concentratie nabij IJmuiden/Wijk aan Zee en een noordelijke concentratie ten zuiden van Den Helder.

Jaarrondexploitatie strandpaviljoens: in verschillende gemeenten langs de Noordzeekust in Noord-Holland wordt toegestaan dat strandpaviljoens het hele jaar blijven staan en open zijn. Hierdoor wordt het

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor de Noordzeekust diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie in het gebied.

Belangstelling van buitenlandse toeristen zal in toekomst blijven groeien. Dit biedt perspectieven voor de gehele kust. Uit NBTC-cijfers blijkt dat buitenlandse gasten in 2014 ruim 300 miljoen euro besteden aan de Noord-Holland kust (42 procent van het totaal). Het aandeel buitenlandse gasten is en blijft daarmee in de toekomst een factor van (economisch) belang.

Klimaatverandering aan de Noordzeekust betekent voor waterrecreatie in dit gebied op de langere termijn dat rekening gehouden met worden met meer warme dagen, een mogelijke verlenging/verschuiving van het seizoen, maar ook met extremere weersomstandigheden. Daarnaast zullen, als gevolg van de zeespiegelstijging, zandsuppleties ten behoeve van de kustveiligheid belangrijker worden. Daarbij is van maatschappelijk belang (en afweging) of zandsuppleties ook toeristisch-recreatieve mogen/moeten dienen gelet op de breedte van het strand (tussen duinen en vloedlijn).

6.2 IJSSELMEER- EN MARKERMEERKUST EN DE WADDEN

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

De IJsselmeer- en Markermeerkust in Noord-Holland beslaat het gebied vanaf Den Oever tot en met Enkhuizen (IJsselmeer) en vanaf Enkhuizen tot en met Monnickendam/Marken (Markermeer). Daarnaast is Den Oever een belangrijk verbindingspunt (jachthavens, sluis en brug) richting de Waddeneilanden (waaronder Texel). Het gebied is sterk in ontwikkeling; onder meer door de dijkversterking op het traject tussen Hoorn en Amsterdam. Het landschap verandert; het gebied is veel meer gericht op het water in plaats van dat het afgekeerd is van het water.

Het gehele gebied van Den Oever tot en met Monnickendam/Marken kenmerkt zich door de vele mogelijkheden voor de pleziervaart (motor- en zeilboten). In het gehele gebied zijn vele jachthavens gelegen. Verder bevindt zich bij Hoorn (Schellinkhout) een belangrijke surfspot; Medemblik huisvest het moderne Regatta Center.

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Jachthavens/pleziervaart: wat eerder geconstateerd is voor jachthavens in het MRA gebied geldt in sterke mate ook voor de jachthavens/pleziervaart langs de IJssel- en

Kaart 2: workshop IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden, 24 november 2015

Markermeerkust. We zien dat op nationale schaal – weliswaar – het aantal jachthavens de afgelopen jaren is toegenomen, maar dat het aantal ligplaatsen daalt; ook blijkt dat de bezettingsgraad van jachthavens de afgelopen jaren onder druk staat (en mogelijk dalende is). Verder blijkt, eveneens op nationale schaal, dat het aantal vaartuigen in het water bij havens en bedrijven de afgelopen jaren is afgenomen. Beide, voorgaande landelijke ontwikkelingen zijn, door het ontbreken van regionale cijfers, in Noord-Holland niet waar te nemen. Maar, de landelijke tendens lijkt negatief; wat ook voor Noord-Holland zou kunnen gelden. Daarentegen is er de trend dat jachthavens en vaartuigen steeds meer een verblijfplaats worden. Dit stelt andere, hogere eisen aan jachthavens (vraag naar voorzieningen/luxe/gemak). Voorgaande sectorale ontwikkelingen gaan voor de jachthavens/pleziervaart langs de IJssel- en Markermeerkust waarschijnlijk een grote rol spelen.

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor de IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden (Texel) diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie in het gebied.

Klimaatverandering (en vooral de zeespiegelstijging) hebben op de langere termijn hun impact op de waterpeilen in het IJssel- en Markermeer. De mate waarin de peilen in deze meren (moeten) mee fluctueren is sterk afhankelijk van toekomstige peilbesluiten. Een verhoging van het peil kan een versteviging van primaire waterkeringen tot gevolg hebben; en daarmee gevolgen hebben voor de vele jachthavens aan de kust van het IJssel- en Markermeer.

Het bezit van motor- en zeilboten zal naar verwachting op de lange termijn gaan afnemen; dit kan mogelijk gevolgen hebben voor de vele jachthavens die aan de IJssel- en Markermeerkust gelegen zijn. Het is niet waarschijnlijk dat de afname van het bezit van vaartuigen gecompenseerd gaat worden door een toename van het delen (of huren) van vaartuigen.

6.3 BINNENWATER EN STEDEN METROPOOLREGIO AMSTERDAM (MRA)

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

Het invloedsgebied van de Metropoolregio Amsterdam (verder: MRA) reikt – grofweg – van de lijn ten zuiden van Alkmaar tot de zuidgrens van de provincie Noord-Holland en van Haarlem/IJmond via Almere tot aan Lelystad (provincie Flevoland).

Het gehele gebied is een rijke aaneenschakeling van de meest uiteenlopende waterlandschapstypen en de wijze waarop dit (functioneel) gebruikt wordt voor de verschillende vormen van waterrecreatie:

- Het gebied ten noorden van Amsterdam:** het gebied ten noorden van Amsterdam (regio's Zaanstreek en Waterland) kenmerkt zich hoofdzakelijk door het veenweidelandschap met de vele, kleinere vaarwegen. Het gebied heeft een relatief bescheiden watersport- en waterrecreatieprofiel; met een accent op mogelijkheden voor sloepvaren (op waterwegen met voldoende brughoogte en diepgang), fluistervaren (biedt mogelijkheden bij beperkte diepgang) en kanoën. Verder is Zaanstad in het gebied een van de aanloopsteden in Noord-Holland voor de riviercruisevaart;
- Amsterdam/IJmeer:** Amsterdam zelf, in combinatie met het IJmeer, heeft een uitermate divers waterrecreatie/toerisme karakter: reikend van internationaal toerisme (cruises, rondvaarten) tot en met waterrecreatiemogelijkheden voor de eigen inwoners (bijvoorbeeld zwemplekken, mogelijkheden voor kleine recreatievaart). Amsterdam kent via het Noordzeekanaalgebied een sterke concentratie op het gebied van zeecruises en door de verbindingen via het Noord-Hollands kanaal en het IJmeer een groot belang in de riviercruises. Verder zijn in Amsterdam sloepvaren, fluistervaren, rondvaart (Amsterdamse grachten), duiksport (er zijn meerdere duiklocaties in en nabij Amsterdam), roeien en jachthavens (incl. pleziervaart: motor- en zeilboten) sterk vertegenwoordigd. Tot slot neemt ook de druk op het zwemmen in natuurwater op officiële plekken en niet officiële plekken in het gebied toe;
- Het gebied ten westen van Amsterdam:** de waterrecreatie in het (binnenwater) gebied ten westen van Amsterdam is zeer bescheiden; er zijn enige waterrecreatievoorzieningen van stedelijke aard in/nabij Haarlem. Verder is Haarlem in beeld (aan het komen) als riviercruisestad. IJmuiden is een bijzondere uitzondering in het gebied; IJmuiden speelt een belangrijke rol in de zeecruise- en ferryvaart;

Kaart 3: workshop Binnenwater en steden Metropoolregio Amsterdam (MRA), 24 november 2015

- **De Plassengebieden (Amstelland, Gooi en Vechtstreek):** de gebieden ten zuiden van Amsterdam kenmerken zich hoofdzakelijk door de aanwezigheid van diverse plassen: Loosdrechtse Plassen, Vinkeveense Plassen, Spiegelplas en de Westeinderplassen. Centraal in dit gebied staan de vele jachthavens en het intensief gebruik van de plassen door de pleziervaart (motor- en zeilboten). Daarnaast kenmerkt het oostelijk deel van dit gebied zich vooral sterk door de mogelijkheden voor roeien en sloepvaren en een sterke concentratie van jachthavens bij Muiden. Verder speelt de Vecht een belangrijke rol bij Boat & Bike vakanties.

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Zeecruise: de verwachting is dat de zeecruisevaart de komende jaren zal blijven groeien. Zeecruisereizen transformeren van 'luxe' naar gewone vakantiereis. Prijzen zullen wellicht dalen en het aantal passagiers daardoor mogelijk toenemen. Dit leidt tot grotere druk(te) in Amsterdam en IJmuiden; van (voldoende) aanlegplaatsen en servicing van schepen tot en met de grotere toestroom van toeristen (inclusief handhaving en toeristische programmering). Bij de toenemende drukte speelt ook de vraag in hoeverre het in de toekomst mogelijk is de toeristische druk op Amsterdam meer te verspreiden naar andere gebieden in de MRA en in Noord-Holland.

Riviercruise: de riviercruisevaart Amsterdam en Zaanstad zal naar verwachting in volume blijven groeien; onder meer door een toename van het aantal ouderen en ook door een verwachte toename van het internationale toerisme. Ook hier geldt wat de mogelijkheden zijn om de riviercruisedruk op Amsterdam meer en beter te spreiden naar de andere steden in Noord-Holland. Groei in deze markt betekent ook dat het aantal riviercruiseschepen groter wordt en dat schepen in lengte toenemen. Deze ontwikkelingen zijn nu al gaande. Dit stelt fysieke eisen aan de aanlegplaatsen (lengte van de kades) en de walvoorzieningen. Tevens is het op termijn mogelijk dat er grenzen aan de groei ontstaan door maximale piektijden/belastingen van kades en havens, maar ook door fysieke beperkingen in het watersysteem (denk daarbij bijvoorbeeld aan sluisafmetingen, brugpassages etc.).

Jachthavens: op nationale schaal wordt zichtbaar dat – weliswaar – het aantal jachthavens de afgelopen jaren is toegenomen, maar dat het aantal ligplaatsen daalt; ook blijkt dat de bezettingsgraad van jachthavens de afgelopen jaren onder druk staat (en mogelijk dalende is). Verder blijkt, eveneens op nationale schaal, dat het aantal vaartuigen in het water bij havens en bedrijven de afgelopen jaren is afgenomen. Beide, voorgaande landelijke ontwikkelingen zijn, door het ontbreken van regionale cijfers, in Noord-Holland niet waar te nemen. Maar, de landelijke tendens lijkt negatief; wat ook voor

Noord-Holland zou kunnen gelden. Daarentegen is er de trend dat jachthavens en vaartuigen steeds meer een verblijfplaats worden. Dit stelt andere, hogere eisen aan jachthavens (vraag naar voorzieningen/luxe/gemak). Deze ontwikkelingen zijn van belang voor de jachthavens in de MRA: in Amsterdam zelf, in het Hollandse Plassengebied en rondom Muiden.

'Kleine' recreatievaart: sloepvaren, fluistervaren, kanoën en roeien in het algemeen zijn in trek en tevens sterk vertegenwoordigd in de MRA. Dit stelt in de toekomst eisen aan routenetwerken, aanlandingsplaatsen etc.

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor de MRA diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie in het gebied.

De tendens van de trek naar de stad en verstedelijking leidt waarschijnlijk tot een sterk toenemende, kwantitatieve vraag binnen de Amsterdam – Almere as (MRA) naar waterrecreatievoorzieningen en –mogelijkheden. De gehele MRA wordt daarmee in toenemende mate een verzorgingsgebied voor uiteenlopende vormen van waterrecreatie voor de MRA-inwoners.

Een groeiend aandeel ouderen en niet-werkenden zal leiden tot een verandering in de vraag naar waterrecreatie in MRA. Mogelijk dat vooral de 'kleine' recreatievaart (sloepvaren, fluistervaren) en ook watersporten (roeien, kanoën) hiervan verder zullen profiteren. Verder biedt dit meer ontwikkelingsmogelijkheden voor de riviercruises. Daarnaast zal de toename van het aantal jongeren in Amsterdam e.o. ook een extra en veranderende vraag naar waterrecreatie met zich mee brengen.

De belangstelling van buitenlandse toeristen voor Amsterdam zal in toekomst blijven groeien. Dit biedt positieve perspectieven voor (water)toerisme in Noord-Holland, mits sprake is van een goede spreiding vanuit Amsterdam naar de omliggende regio. Verwachtingen voor de ontwikkelingen van het binnenlands toerisme zijn vooralsnog niet voorhanden. In de afgelopen jaren ontwikkelde het binnenlands toerisme zich stabiel of soms licht dalend (CBS, Toerisme 2014).

De MRA huisvest vele, kleine MKB-/familiebedrijven die in de waterrecreatie sector actief zijn. De maatschappelijke ontwikkeling van 'lokaal en duurzaam' biedt vooral deze MKB-/familiebedrijven de kans om zich te profileren en te vernieuwen. Authenticiteit/menselijke maat in combinatie met de afwisseling/diversiteit van het metropolitaans landschap van de MRA biedt een uitstekende uitgangspositie voor een verdere ontwikkeling van de sector. Verdere ontwikkelingskansen voor elektrisch varen.

6.4 BINNENWATER EN STEDEN NOORD-HOLLAND NOORD (NHN)

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

Noord-Holland Noord (verder: NHN) is het gebied ten noorden van de zuidelijke lijn onder Alkmaar tot en met de Kop van Noord-Holland. Texel is aan de orde gesteld bij de Noordzeekust en IJsselmeerkust. Verder is er voor NHN een belangrijke relatie met het IJsselmeer- en Waddengebied. Het (gebruik van het) binnenwater in NHN laat zich in hoofdlijnen typeren door:

- **De steden in NHN:** van belang is vooral het riviercruisebezoek aan Den Helder, Medemblik, Alkmaar, Hoorn en Enkhuizen. Hoorn en Enkhuizen zijn in NHN veruit de meest populaire bestemmingen;
- **West-Friesland:** het waterrijke West-Friesland dat met de veel kleine vaarwateren veelvuldig benut wordt voor fluisterboot- en kanoactiviteiten en ook hengelsportactiviteiten;
- **De Kop van Noord-Holland:** in dit deel van NHN zijn vooral de omvangrijke mate van de hengelsportactiviteiten van belang;
- **Alkmaar e.o.:** de regio Alkmaar binnen NHN kent meerdere facetten van waterrecreatie. Alkmaar is onder meer een van de bestemmingen binnen de riviercruisevaart. Verder is bij Alkmaar vooral het Alkmaarder- en Uitgeestermeer als waterrecreatiegebied van belang. Aan het meer zijn verschillende jachthavens gelegen. Verder spelen in de regio Alkmaar de fluistervaartactiviteiten een belangrijke rol.

Kaart 4: workshop Binnenwater en steden Noord-Holland Noord (NHN), 24 november 2015

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Riviercruise: de riviercruisevaart is in belangrijke mate op Amsterdam gericht en de marktgroei van de afgelopen jaren is ook vooral in Amsterdam terecht gekomen. Echter, gelet op de ontwikkelingen in de markt is de verwachting dat volumes zullen blijven groeien; dus potentieel ook voor de riviercruisesteden in NHN. Groei in deze markt betekent ook dat het aantal riviercruiseschepen groter wordt en dat schepen in lengte toenemen. Deze ontwikkelingen zijn nu al gaande. Dit stelt fysieke eisen aan de aanlegplaatsen (lengte van de kades) en de walvoorzieningen in de verschillende steden. Tevens is het op termijn mogelijk dat er grenzen aan de groei ontstaan door fysieke beperkingen in het watersysteem (denk daarbij bijvoorbeeld aan sluisafmetingen, brugpassages etc.).

Hengelsport: de hengelsport is een omvangrijke sport in Noord-Holland in termen van aantal verenigingen, aantal geregistreerde sportvissers en economische betekenis. In Nederland en in Noord-Holland is het aantal verenigingen en sportvissers in de afgelopen jaren toegenomen. Het aandeel visactiviteiten in NHN is hoog; wat goede kansen biedt voor de toekomst om verder te profiteren van de groei van deze sport.

Fluistervaren en kanovaren: fluistervaren en kanovaren nemen in belang toe en zijn vormen van 'kleine' recreatievaart die in NHN goede mogelijkheden (vanwege het aaneengesloten netwerk van kleine waterwegen, maar ook de aanwezigheid van verhuurpunten).

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor NHN diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie in het gebied.

Bevolkingskrimp kan mogelijk leiden tot een afname van de vraag naar waterrecreatie in NHN. Daarnaast zal een groeiend aandeel ouderen en niet-werkenden leiden tot een verandering van de bestaande vraag naar waterrecreatie in NHN.

In NHN zijn vele, kleine MKB-/familiebedrijven actief in de waterrecreatie sector. De maatschappelijke tendens van 'lokaal en duurzaam' biedt ondernemers de mogelijkheid om hier met een passend waterrecreatieaanbod op in te spelen. Authenticiteit/menselijke maat in combinatie met de afwisseling/diversiteit van het Noord-Hollands landschap biedt uitstekende uitgangspunten voor verdere ontwikkeling van de sector. Tevens meer ontwikkelingskansen voor elektrisch varen. De tendens van een blijvende groei van het aantal buitenlandse gasten betekent in NHN vooral dat er kansen zijn voor een verdere uitbouw van de riviercruisevaart in de steden Alkmaar, Den Helder, Enkhuizen, Medemblik en Hoorn.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: CIJFERS EN TRENDS WATERRECREATIE

Aan : Provincie Noord-Holland, Programmteam Waterrecreatie Noord-Holland
 Van : Decisio
 Datum : 20 december 2015
 Betreft : Update van stand van zaken, trends en ontwikkelingen en betekenis

INLEIDING

In 2012 is door economisch onderzoeks- en adviesbureau Decisio in opdracht van de provincie Noord-Holland een inventarisatie uitgevoerd van waterrecreatie en –toerisme in de provincie Noord-Holland. De inventarisatie was er destijds op gericht om een zo volledig mogelijk (economisch) beeld te geven van de verschillende deelmarkten die Noord-Holland op het vlak van waterrecreatie en –toerisme rijk is. Deze inventarisatie leidde tot het eindrapport 'Inventarisatie watersportsector Noord-Holland' (dd. 3 januari 2012).

In november 2015 is door Decisio een actualisatie uitgevoerd van stand van zaken, trends en economische betekenis van de verschillende deelmarkten op het vlak van waterrecreatie en –toerisme. Deze update is gedaan aan de hand van deskresearch op basis van bestaande documenten, publicaties etc. Decisio heeft geen interviews danwel nieuw (economisch) onderzoek verricht.

In deze memo is per deelmarkt een overzicht van de belangrijkste cijfers en trends en ontwikkelingen weergegeven. Daar waar geen actualisatie van gegevens mogelijk bleek of beschikbaar was, is de informatie uit het onderzoek van 2012 als uitgangspunt gehanteerd. In deze memo stellen we achtereenvolgens aan de orde:

- 1 Kusttoerisme
- 2 Pleziervaart
- 3 Cruise- en chartervaart
- 4 Watersporten
- 5 'Kleine' recreatievaart

Per deelmarkt wordt beknopt ingegaan op de huidige stand van zaken, trends en ontwikkelingen en economische betekenis.

1 KUSTTOERISME

Onder kusttoerisme vallen zowel verblijfsrecreanten als binnen- en buitenlandse kusttoeristen. Kerngebied in Noord-Holland is het kustgebied van Zandvoort tot en met Texel.

Huidige stand van zaken

De Nederlandse kust is en blijft een belangrijke trekker van zowel binnen- als buitenlandse toeristen. Ongeveer 21 procent van de binnenlandse en 26 procent van de buitenlandse overnachtingen in hotels, campings, pensions, bungalowparken en vakantiehuizen vindt plaats in de kustgebieden¹. In de vier kustprovincies vindt bijna de helft van alle toeristische overnachtingen plaats aan zee². Volgens het CBS maken Nederlanders jaarlijks circa 6,5 miljoen dagtochten naar het strand, waarvan 2,2 miljoen dagtochten aan de kust in de provincie Noord-Holland.

Tabel 1.1 Kerngegevens strandrecreatiegebieden Nederland

Indicatoren	Zeeland	Zuid-Holland	Noord-Holland	Friesland	Nederland	% NH
Aantal strandpaviljoens:	60	147	123	18	348	35%
Aantal overnachtingen logiesaccommodaties*:	7,6 mln	8,3 mln	18,9 mln	5,1 mln	40,0 mln	47%
Aantal dagtochten strand (CBS 2006/2007):	873.000	3,2 mln	2,2 mln	237.000	6,5 mln	33%

Bron: Decisio (2011), *CBS (2009)

1 Bron: Ruimte voor recreatie aan het strand; Onderzoek naar een 'recreatiebasiskustlijn'. Decisio, 2011

2 Bron: Idem

Aantal strandrecreanten per Noord-Hollandse kustgemeente in kaart

Er vindt geen structureel kwantitatief onderzoek plaats naar het aantal strandrecreanten en –toeristen van de Noord-Hollandse kustgemeenten. Echter, in het kader van de 'Wind op Zee' (windenergie) ambities van de rijksoverheid verricht Decisio in november/december 2015 analyse van mobiele telefoondata om (jaarrond) een scherper beeld te krijgen van het aantal strandrecreanten en –toeristen aan de Noord-Holland kust (inzicht per gemeente). Als deze informatie in kader van de windenergie ambities in de loop van 2016 openbaar wordt gepubliceerd, dan zijn deze gegevens waarschijnlijk een waardevolle aanvulling op deze inventarisatie van belangrijkste kerncijfers van waterrecreatie en –toerisme in de provincie Noord-Holland.

Trends en ontwikkelingen

Op het vlak van kusttoerisme identificeren we de volgende trends en ontwikkelingen (in willekeurige volgorde):

- Jaarrondexploitatie strandpaviljoens: in verschillende gemeenten langs de Noordzeekust in Noord-Holland wordt toegestaan dat strandpaviljoens het hele jaar blijven staan en open zijn. Hierdoor wordt het strandseizoen verlengd, omdat het strand in het voor- en naseizoen ook nog aantrekkelijke faciliteiten biedt aan bezoekers. Daarnaast biedt de 'jaarrondexploitatie' mogelijkheden om andere doelgroepen te bereiken. Zo is er een trend richting meer groepsactiviteiten zoals bedrijfsuitjes op en aan het strand. Ook worden er steeds meer evenementen aan het strand georganiseerd;
- Functieverbreiding strandpaviljoens: Strandpaviljoens bieden ook in toenemende mate arrangementen aan op gebieden zoals wellness en/of sport of ze bieden faciliteiten aan als kinderopvang. Hierdoor is sprake van functieverbreiding van strandpaviljoens;
- Toename van het aantal strandhuisjes: Rijkswaterstaat en diverse natuur- en milieuorganisaties verwachten dat de komende jaren een toename van aantal (tijdelijke) huisjes langs de kust en aan het strand;
- Verandering gedrag strandrecreant: het gedrag van de strandrecreant is in de loop de jaren aan het veranderen. Waar voorheen strandbezoekers nog 's ochtends kwamen en tot het begin van de avond bleven, komen er inmiddels meer strandbezoekers later op de dag, eten een hapje aan het strand en gaan pas laat op de avond naar huis³. Daarnaast is er een groep strandbezoekers die pas laat op de avond komt om uit te gaan in paviljoens waar feesten worden georganiseerd. Dit laatste is voornamelijk in Bloemendaal en Zandvoort actueel⁴;
- Toename en opkomst durfsporten aan het strand: uiteenlopende durfsporten kitesurfen, kitebuggyen, strandzeilen/blo(w)karten, stand-up-paddling, flyboarden, vliegeren en golfsurfen manifesteren zich in steeds sterkere mate aan/bij de kust. Blo(w)karten, flyboarden en vliegeren zijn niet expliciet aan het water gebonden, maar vinden wel vaak plaats op en aan het strand.

3 Bron: Ruimte voor recreatie op het strand. Onderzoek naar een 'recreatiebasiskustlijn'. Decisio, 2011

4 Bron: Bezoekersonderzoek Bloemendaal. Strabo, 2011

Economische betekenis

De recreatieve functie van het Noordzeestrand vertegenwoordigt een grote economische waarde en het kusttoerisme vormt een voorname bron van inkomsten voor Noord-Hollandse badplaatsen.

In oktober 2015 is een onderzoek verschenen van NBTC naar volumes en bestedingen (per provincie) van toeristen aan de Nederlandse kust. Het onderzoek richtte zich op:

- Binnenlands verblijfsbezoek (vakanties van Nederlanders);
- Binnenlands dagbezoek (vrijtijdsactiviteiten van Nederlanders);
- Inkomend verblijfsbezoek (vakanties / shortbreaks en zakelijke verblijven van buitenlanders);
- Inkomend dagbezoek (recreatieve daguitstappen van buitenlanders).

Van het binnenlandse bezoek (vakanties van Nederlanders) aan de Noord-Hollandse kust zijn Noord-Holland, Gelderland en Zuid-Holland de belangrijkste herkomstprovincies.

Tabel 1.2 Belangrijkste herkomstprovincies Noord-Hollandse kust van het binnenlandse bezoek

Belangrijkste herkomstprovincies:	Noord-Hollandse kust
1	Noord-Holland (24%)
2	Gelderland (15%)
3	Zuid-Holland (15%)
4	Noord-Brabant (11%)
5	Utrecht (10%)

Bron: DeBron: NBTC (2015)

Voor de vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders aan de Noord-Hollandse kust zijn eveneens Noord-Holland, Gelderland en Zuid-Holland de belangrijkste herkomstprovincies.

Tabel 1.3 Belangrijkste herkomstprovincies Noord-Hollandse kust voor vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders

Belangrijkste herkomstprovincies:	Noord-Hollandse kust
1	Noord-Holland (71%)
2	Gelderland (7%)
3	Zuid-Holland (6%)

Bron: NBTC (2015)

Voor het inkomend verblijfsbezoek (vakanties / shortbreaks en zakelijke verblijven van buitenlanders) zijn Duitsland, Groot-Brittannië en België de belangrijkste herkomstlanden.

Tabel 1.4 Belangrijkste herkomstlanden Noord-Hollandse kust voor het inkomend verblijfsbezoek

Belangrijkste herkomstprovincies:	Noord-Hollandse kust
1	Duitsland: 366.000
2	Groot-Brittannië: 25.000
3	België: 23.000
4	overige landen: 56.000

Bron: NBTC (2015)

Uit het recente onderzoek van NBTC komt naar voren dat bezoek en verblijf aan de Noord-Hollandse kust in 2014 circa 756 miljoen euro aan bestedingen opleverden. De Noord-Hollandse kust levert daarmee binnen Nederland de meeste bestedingen op. In de andere kustgebieden in Nederland bedroegen in 2014 de bestedingen:

- Waddeneilanden: 412 miljoen euro;
- Zuid-Hollandse kust: 700 miljoen euro;
- Zeeuwse kust: 646 miljoen euro.

Tabel 1.5 Volume en bestedingen toeristen Noord-Hollandse kust, 2014

Indicatoren	Volume	Bestedingen
Binnenlands verblijfsbezoek	659 duizend vakanties	105 miljoen euro
Binnenlands dagbezoek	15,9 miljoen vrijetijdsactiviteiten en 12,6 miljoen vrijetijdsuitstapjes	336 miljoen euro
Inkomend verblijfsbezoek	470 duizend buitenlandse gasten	315 miljoen euro
Inkomend dagbezoek	Niet bekend	Niet bekend
Totaal (excl. inkomend dagbezoek)	-	756 miljoen euro

Bron: NBTC (2015)

2 PLEZIERVAART

Deze paragraaf gaat nader in op de huidige stand van zaken binnen de pleziervaart (motor- en zeilboten en jachthavens)⁵, de bijbehorende trends en ontwikkelingen en de economische betekenis voor de provincie Noord-Holland. Kerngebieden in Noord-Holland (gelet op aanwezigheid jachthavens) zijn Gooi- en Vechtstreek, het Hollandse Plassengebied, Amsterdam, het Alkmaarder- en Uitgeestermeer en de IJsselmeerkuststeden in West-Friesland.

Huidige stand van zaken

Waterrecreatie Advies inventariseerde in 2014 cijfers over pleziervaart per provincie in Nederland. Uit dit onderzoek blijkt onder meer dat er 1.365 jachthavens zijn in Nederland met in totaal 167.000 ligplaatsen. Noord-Holland heeft 312 jachthavens en bijna 36.000 ligplaatsen.

Tabel 2.1 Overzicht vraag- en aanbodindicatoren jachthavens

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Aantal jachthavens:	1.365	297
Totaal aantal ligplaatsen:	167.000	35.928
Gemiddelde bezettingsgraad:	92% (2014)	92%

Bron: Waterrecreatie Advies (2014)

De gemiddelde bezettingsgraad van jachthavens in Nederland is de afgelopen jaren gedaald van 98 procent naar 92 procent. Uit eerder onderzoek bleek reeds dat de gemiddelde bezettingsgraad van jachthavens in Noord-Holland 94 procent bedroeg (2007). Het is niet bekend of de gemiddelde bezettingsgraad voor alle jachthavens in Noord-Holland sindsdien is toe- of afgenomen. Echter, voor de jachthavens aan de IJsselmeerkust in Noord-Holland zijn wel recentere cijfers beschikbaar. Hieruit blijkt dat in 2012 (t.o.v. 2010) aan de IJsselmeerkust:

- De gemiddelde bezettingsgraad is afgenomen (van 95,4 naar 93,5 procent);
- Het aantal boten op vaste ligplaatsen is afgenomen (met 250 / -2,2 procent);
- Het aantal schepen op een wachtlijst is afgenomen (met 290 / -15,8 procent).

⁵ Wedstrijdzeilen is van belang (nabij Medemblik) maar vooralsnog niet nader in cijfers uit te drukken

Trends en ontwikkelingen

Op basis van diverse publicaties zie we een aantal trends en ontwikkelingen voor de pleziervaart in Nederland. Het gaat daarbij om:

- Er is een toenemende vraag naar verhuurboten en er worden minder boten gekocht. Een verklaring hiervoor kan zijn dat we in Nederland steeds minder waarde hechten aan het bezit. Bij de sector pleziervaart kunnen hoge kosten (onderhoud/aanschaf/verzekering) hiervan een oorzaak zijn;
- De capaciteit aan ligplaatsen is de afgelopen jaren toegenomen door uitbreiding en nieuwbouw terwijl het botenbezit afneemt. Dit leidt in toenemende mate tot concurrentie op prijs en dus tot dalende marges. De aantrekkende economie leidt er wel toe dat consumenten weer (tweedehands) boten zijn gaan kopen. Maar de huidige, en belangrijkste, doelgroep vergrijsst en het aanboren van nieuwe doelgroepen is dan ook van belang. De wachtlijsten verdwijnen langzaam en de bezettingsgraden zijn bij veel havens inmiddels onder de grens van 90% gedaald⁶;
- De boot wordt steeds meer een verblijfplaats, er zijn minder vaarbewegingen en bootvakanties worden korter en onder watersporters is er een toenemende behoefte aan luxe en gemak. Dit is ook een trend waar jachthavens op in kunnen spelen⁷ door voorzieningen te bieden die het (langere) verblijf in de jachthaven mogelijk en prettig maken (Wi-fi, douche- en wasvoorzieningen, horeca, animatie, reactieve voorzieningen etc.);
- Toenemende internationale concurrentie die voor een lagere vraagprijs boten op de markt brengt⁸.

Economische betekenis

In de uitgevoerde actualisatie van de gegevens over deze deelmarkt is gebleken dat geen recentere cijfers voor deze deelmarkt beschikbaar zijn. De verwachting is echter dat het beeld van de economische betekenis van de pleziervaart (zeil- en motorboten, jachthavens) in Noord-Holland gelijk is aan het beeld van het Decisio onderzoek in 2012. De economische betekenis van deze deelmarkt bedraagt naar verwachting 473-609 miljoen euro.

Tabel 2.2 Overzicht economische kengetallen pleziervaart Noord-Holland

	Bestedingen (€ mln.)	Aantal banen (FTE)
Exploitatieopbrengsten jachthavens:	25 - 36	170 - 230
Opbrengsten nautische bedrijvigheid:	375 - 500	6.400 - 8.500
Consumptieve bestedingen dagtochten:	44	400
Consumptieve bestedingen vakanties:	29	260
Totale opbrengsten/banen:	473 - 609	7.230 - 9390

Bron: Decisio (2012)

6 Bron: Rabobank Cijfers & Trends 2014

7 Bron: Rabobank Cijfers & Trends 2013, 2014

8 Idem

3 CRUISE- EN CHARTERVAART

In deze paragraaf over de cruise- en chartervaart gaan we nader in op zee cruises, ferryvaart, riviercruises, motorchartervaart en Boat & Bike in de provincie Noord-Holland⁹. Kerngebieden op het vlak van de cruise- en chartervaart in Noord-Holland zijn: Amsterdam en IJmuiden (zee cruise en ferryvaart), diverse Noord-Hollandse steden (riviercruise en motorchartervaart) en de Vechtstreek (Boat & Bike).

Huidige stand van zaken

Zee cruises

Bij zee cruisevaart gaat het om tochten van gemiddeld 8,34 dagen met zeewaardige schepen met een lengte tot circa 300-350 meter en een passagierscapaciteit die oploopt tot over de 4.000 personen¹⁰.

Uit cijfers van Amsterdam Cruise Port (ACP) blijkt dat het aantal passagiers en het aantal aanlopen binnen de zee cruisevaart in de afgelopen jaren is toegenomen. Tussen 2011 en 2014 is het aantal aanlopen met bijna 26 procent toegenomen; het aantal passagiers is in dezelfde periode met 27 procent gegroeid.

Tabel 3.1 Totaal aantal passagiers zee cruises, 2011-2014

	Amsterdam	IJmuiden	Totaal
2011	240.162	24.629	264.791
2012			355.274
2013			339.317
2014	253.092	84.405	337.497

Bron: ACP jaarverslag 2014

Tabel 3.2 Totaal aantal aanlopen zee cruises, 2011-2014

	Amsterdam	IJmuiden	Totaal
2011	121	24	145
2012	144	43	187
2013	137	39	176
2014	126	56	182

Bron: ACP jaarverslag 2014

Ferryvaart

Bij ferryvaart gaat het om oversteken vanuit de haven van IJmuiden naar omliggende landen. In de periode van 2011 tot en met 2014 is het aantal passagiers licht gestegen. Het aantal aanlopen van cruise ferry schepen is in dezelfde periode met 5 procent gedaald.

Tabel 3.3 Overzicht aanloopcijfers en passagiers cruise ferry schepen, 2011-2014

	Aanlopen cruise ferry schepen	Aantal vervoerde passagiers
2011	348	549.005
2012	359	526.438
2013	354	543.153
2014	344	556.449

Bron: ACP jaarverslag 2014

Zee cruise activiteiten in Noord-Holland vinden voor ruim 90 procent plaats in de regio Amsterdam. De ferryvaart vindt enkel plaats in de regio IJmond. In de regio IJmond is onlangs een tweede terminal in gebruik genomen speciaal voor zee cruiseschepen.

⁹ Verder is gekeken naar het belang en de omvang van rondvaarten in de provincie Noord-Holland. Hierover konden geen nadere cijfers worden gevonden
¹⁰ Bron: Economische betekenis cruise- en ferryvaart in het Noordzeekanaalgebied. ZKA, 2009

Riviercruises

Bij riviercruisevaart gaat het om tochten van 1 à 2 weken over de Europese binnenwateren. De schepen hebben een lengte tot 135 meter en gemiddeld 135 personen aan boord¹¹. Stichting Amsterdam Cruise Port (ACP) houdt het aantal calls bij van riviercruiseschepen en de motorchartervaart voor diverse Noord-Hollandse steden.

In totaal hebben in 2014 2.380 riviercruiseschepen verschillende Noord-Hollandse steden aangedaan. Dit is 19 procent meer dan in 2010. Opvallende ontwikkelingen zijn de start/opkomst van Haarlem als riviercruise stad, de sterke toename in Enkhuizen, Medemblik en Amsterdam en de afname van het aantal aanlopen in Alkmaar en Zaanstad.

Tabel 3.4 Overzicht aanloopcijfers riviercruisevaart Noord-Holland, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Den Helder	43	68	58	67	33
Enkhuizen	193	191	230	213	240
Hoorn	342	361	262	398	316
Medemblik	10	17	14	17	39
Alkmaar	108	105	101	105	44
Zaanstad	124	81	80	101	17
Amsterdam	1.195	1.327	1.382	1.483	1.685
Haarlem	0	0	2	15	10
Totaal (afgerond)	2.000	2.150	2.130	2.400	2.380

Bron: ACP (2014)

Wat betreft het aantal passagiers zijn alleen voor Amsterdam geschatte cijfers bekend voor de periode 2010 tot 2014. Voor de overige steden zijn geen gegevens gepubliceerd over het aantal passagiers.

Tabel 3.5 Aantal passagiers riviercruise Amsterdam, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Passagiers	264.540	294.737	321.782	355.687	420.822

Bron: ACP (2014)

Chartervaarten

Onder chartervaart worden de ruim 400 traditionele zeil- en motorschepen (gemiddelde lengte 30 meter) in Nederland verstaan waarmee vakanties worden gemaakt variërend van 1 dag tot meer dan 4 weken¹². De BBZ onderscheidt drie categorieën:

1. Binnenvaart zeil (aantal: 308);
2. Binnenvaart motor (aantal: 56);
3. Zeevaart zeil (aantal: 69).

Alle categorieën worden gebruikt voor dagtochten, maar voornamelijk als hotelschepen (circa 87 procent). Sinds 2010 is het aantal charterschepen gedaald van 472 naar 433 (8 procent). Ook het aantal overnachtingen per jaar is gedaald (21 procent). Het gemiddelde aantal opvarenden in 2014 was 25 voor de hotelboten en 50 voor de dagtochtschepen.

In een onderzoek van Amsterdam Cruise Port (2005) wordt uitgegaan dat 50 procent van de omzet van de chartervaart in de provincie Noord-Holland wordt gerealiseerd, vooral rondom het IJsselmeergebied. Dit betekent dat circa 0,5 miljoen overnachtingen in Noord-Holland plaatsvinden. Het aantal charterschepen met Noord-Holland als uitvalshaven is onbekend. Naar eigen inschatting is dit ongeveer de helft van het totaal aantal schepen.

¹¹ ACP jaarverslag 2014

¹² Bron: Kerncijfers BBZ, 2014/19 Bron: Hollandse Meren, het Waterrecreatie Hart van de Randstad. Provincie Noord-Holland, 2010

Tabel 3.6 Overzicht vraag- en aanbodindicatoren charterschepen

Indicatoren	Nederland 2010	Nederland 2014	Noord-Holl. 2010	Noord-Holl. 2014
Aantal charterschepen:	472	433	236*	216*
Aantal kooien/slaapplaatsen:	9.281			
Aantal overnachtingen:	1,4 mln.	1,1 mln.	0,7 mln.*	0,5 mln.*

Bron: BBZ (2011), BBZ (2014), *Decisio o.b.v. schatting ACP (2005)

Boat & Bike vakanties

Boat & Bike vakanties is een concept waarbij fietsen en varen wordt gecombineerd en waarbij meestal 7 tot 10 dagen lang wordt overnacht op een schip. Cijfermatig valt deze categorie onder de categorie motorchartervaart.

Regio's en plaatsen in Noord-Holland die regelmatig worden aangedaan zijn Texel, Den Helder, Haarlem, Enkhuizen, Volendam, Alkmaar en Amsterdam. De vakanties worden in de periode maart – oktober aangeboden en de prijs ligt rond de 800 euro per persoon voor een achtdaagse tocht¹³.

Trends en ontwikkelingen

Er is een aantal trends en ontwikkelingen binnen de cruise- en chartervaart in Nederland die hier kort worden toegelicht:

- Zeecruisereizen zijn aan het transformeren van een luxe product naar een gewone vakantiebestemming. Dit heeft een effect op de prijzen en het volume van deze reizen¹⁴;
- Door de nieuwe uitstootnormen die zijn vastgesteld door de overheid hebben zeecruiseschepen hogere kosten. Deze hogere kosten zullen de schepen proberen te dekken door het aantal kilometers te beperken. Havens die geen gunstige ligging hebben zullen hier negatieve effecten van ondervinden. Zo wordt verwacht dat de concurrentiepositie van de route IJmuiden/Amsterdam zal verslechteren¹⁵;
- Marketing en promotie van zeecruises is sterker geworden¹⁶;
- Riviercruiseschepen worden langer. Op dit moment hebben bijna alle riviercruiseschepen de maximale lengte van 135 meter. Dit zal een effect hebben op de capaciteit van de aanleghavens. Vooral in het hoogseizoen kan dit tot problemen leiden¹⁷;
- Er is een stijging in het aantal riviercruiseschepen. Er zijn nieuwe schepen in ontwikkeling maar de oude schepen blijven bestaan. Dit zorgt voor een stijging in het aantal schepen. De combinatie van de 2 trends voor de riviercruisevaart zal een extra hoge druk leggen op de capaciteit van de aanleghavens¹⁸;
- Het varen wordt steeds minder de recreatieactiviteit op zich, maar wordt meer en meer ingezet om naar toeristische attracties te gaan, waarvoor de chartervaart zeer geschikt is. Passagiers brengen dan ook steeds meer tijd aan wal door. De bestedingen aan de wal van toeristatoeristen nemen hierdoor toe¹⁹.

Economische betekenis

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de inschatting van de totale bestedingen en werkgelegenheids-cijfers voor de zeecruise- en ferryvaart, de riviercruises en de chartervaart in Noord-Holland op basis van de actualisatie van gegevens in november 2015 (cijfers hebben betrekking op het jaar 2014).

Tabel 3.7 Overzicht economische kengetallen cruise- en chartervaart Noord-Holland

	Bestedingen (€ mln.)	Aantal banen (direct, FTE)
Opbrengsten zeecruisetoerisme:	89,5	994
Opbrengsten ferryvaart:	35,9	312
Opbrengsten riviercruisetoerisme:	62 – 76	469 - 578
Opbrengsten chartervaart:	26,1	433
Totale opbrengsten/banen:	214 - 228	2.208 - 2.317

Bron: Decisio (2012) met actualisatie cijfers 2014

¹³ Bron: Fietsen en varen 2016. Brochure Boat & Bike

¹⁴ ACP jaarverslag 2014

¹⁵ Idem

¹⁶ Turn-arounds zijn schepen die in een haven passagiers laten in- en ontschepen. Transits zijn schepen die aanleggen voor een bezoek.

¹⁷ ACP jaarverslag 2014

¹⁸ Idem

¹⁹ Bron: Hollandse Meren, het Waterrecreatie Hart van de Randstad. Provincie Noord-Holland, 2010

4 WATERSPORTEN

Bij watersporten gaat het vooral om surfsporten, zwemmen, waterskiën, hengelsport en duiksport. Belangrijke kerngebieden voor deze watersporten zijn: Noordzeekust en IJsselmeerkust bij Hoorn (surfsporten), zwemmen (heel Noord-Holland, vooral nabij stedelijk gebied), plassegebieden (waterskiën), Kop van Noord-Holland en West-Friesland (hengelsport), regio Amsterdam (diverse duiksportlocaties zoals Blijkpolder/Nederhorst den Berg, Gaasperplas, Maarsseveenseplassen, Nieuwe Meer bij Amsterdam, Noorder IJplas, Ouderkerkerplas, Sloterplas etc.) en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer (zwemmen, hengelsport, surfsporten, waterskiën).

Huidige stand van zaken

Surfsporten

Landelijk zijn er volgens het CBS circa 133 surfverenigingen actief. In de afgelopen jaren is het aantal surfverenigingen in Nederland licht toegenomen. Verder zijn er volgens de site van surfspots.nl circa 33 surfspots in de provincie Noord-Holland. Jaarlijks worden er 34.000 surfdagtochten gemaakt tijdens toeristische vakanties in Nederland. Hiervan vinden er 8.000 dagtochten plaats in Noord-Holland. Dit is bijna een kwart van het totale aantal surfdagtochten in Nederland. Een inventarisatie van NBTC NIPO Research uit 2013 toont aan dat er 89.000 surfplanken in bezit zijn in Nederland²⁰.

Tabel 4.1 Overzicht kerncijfers surfsporten

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal surfverenigingen:	133 ^{***}	15
Aantal surfspots*:	-	33
Aantal surfdagtochten (CVTO, 2010):	0,9 mln.	0,3 mln.
Aantal surfdagtochten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2010):	49.000	n.b.
Aantal surfdagtochten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2013/14):	34.000	8.000
Aantal surfplanken**:	89.000	

Bron: *Surfspot.nl, **NBTC NIPO (2013), *** schatting o.b.v. cijfers CBS

Zwemmen

In Nederland bevinden zich 715 officiële zwemlocaties, waarvan 145 in de provincie Noord-Holland. Dit is een verdubbeling van het aantal zwemlocaties in Noord-Holland in de laatste jaren. Verder vinden er in Nederland op jaarbasis 4,5 miljoen zwemactiviteiten plaats tijdens vakanties. Voor de provincie Noord-Holland zijn dit 0,4 miljoen zwemactiviteiten per jaar.

Tabel 4.2 Overzicht kerncijfers zwemmen

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal zwemlocaties:	715*	145 ^{***}
Totale capaciteit zwemlocaties:	n.b.	610.000 ^{**}
Capaciteit zoetwater locaties:	n.b.	74.000 ^{**}
Aantal zwemdagtochten (CVTO, 2010):	16,7 mln.	1,8 mln.
Aantal zwemactiviteiten tijdens toeristische vak. (CVO, 2010):	5,1 mln.	0,4 mln.
Aantal zwemactiviteiten tijdens toeristische vak. (CVO, 2013/14):	4,5 mln.	0,4 mln.

Bron: * zwemwater.nl (2015), **DHV (2010), ***Provincie Noord-Holland (2015)

20 Bron: Nationaal Waterrecreatie Onderzoek. NBTC NIPO Research, 2013

Waterskiën

Landelijk gezien telt Nederland 32 waterskiverenigingen waarvan 5 in Noord-Holland. De verenigingen in Noord-Holland bevinden zich bij Texel, Enkhuizen, Alkmaardermeer, Westeinderplassen en Loosdrechtse plassen. Het totaal aantal waterskiërs in Nederland wordt geschat op 106.000. Deze aantallen zijn de laatste jaren vrij stabiel gebleven.

Tabel 4.3 Overzicht kerncijfers waterskiën

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal waterskiverenigingen:	32*	5*
Aantal waterskiërs:	106.000**	20.000
Aantal waterskidagtochten (CVTO, 2010):	630.000	130.000

Bron: * Nederlandse waterski en wakeboard bond (2015), ** Kenniscentrum Kusttoerisme (2014)

Hengelsporten

Nederland kent 900 hengelsportverenigingen met 595.494 geregistreerde vissers. Ongeveer 80 procent van deze vissers is een recreatieve visser en de rest is sportvisser²¹. De provincie Noord-Holland kent 106 hengelsportverenigingen met 133.552 geregistreerde vissers. Zowel in Nederland als in Noord-Holland is een toename te zien in het aantal hengelsportverenigingen en geregistreerde vissers.

Jaarlijks worden er 275.000 visactiviteiten ondernomen tijdens vakanties in Nederland. Voor Noord-Holland zijn dit er 43.000. Er is een daling te zien in het aantal visactiviteiten tijdens vakanties ten opzichte van het CVO onderzoek in 2010.

Tabel 4.4 Overzicht kerncijfers hengelsporten

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal hengelsportverenigingen:	900*	106**
Aantal geregistreerde sportvissers:	595.494*	133.552**
Aantal visdagtochten (CVTO, 2010):	12,9 mln.	2,1 mln.
Aantal visactiviteiten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2010):	316.000	48.000
Aantal visactiviteiten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2013/4):	275.000	43.000

Bron: *Jaarverslag Sportvisserij Nederland (2014), **Jaarverslag Sportfederatie Midwest Nederland (2014)

Duiksport

Nederland kent 290 duikverenigingen waarbij 15.500 duikers en 1.800 duikinstructeurs zijn aangesloten. Het aantal duiksportverenigingen in Noord-Holland bedraagt 46²². Uit onderzoek van Kenniscentrum Kusttoerisme blijkt dat het aantal onderwatersportbeoefenaars in 2014 146.000 is²³. Deze groep watersporters is meer dan verdubbeld in de afgelopen jaren. Er zijn geen specifieke CVO/CVTO gegevens beschikbaar over het aantal duikdagtochten in Noord-Holland.

Tabel 4.5 Overzicht kerncijfers duiksporten

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal duiksportverenigingen:	290*	46*
Aantal duikers (aangesloten bij duiksportvereniging)	15.500	2.600**
Aantal onderwatersportbeoefenaars	146.000***	-

Bron: *NOB (2015), **Decisio, ***Kenniscentrum Kusttoerisme (2014)

21 Bron: Sportvisserij Nederland

22 Bron: Website Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB)

23 Bron: Zeeland hotspot voor watersport. Kenniscentrum Kusttoerisme, 2014

Schaatsen

In Nederland zijn er 694 schaatsverenigingen waar in totaal 139.000 leden bij aangesloten zijn. In het aantal verenigingen en leden is wel een dalende trend te zien²⁴. In Noord-Holland bevinden zich 64 schaatsverenigingen waarvan het aantal leden niet bekend is²⁵. Schaatsverenigingen en hun leden maken in de regel veelvuldig gebruik van kunstijsbanen; oftewel indien er geen natuurijs ligt dan is schaatsen in het kader van waterrecreatie en –toerisme niet van belang. Waterschappen, bijvoorbeeld Amstel, Gooi en Vecht (AGV), hebben in sommige gevallen een IJsnota waarin maatregelen zijn opgenomen indien de kans op natuurijs aanwezig is. Maatregelen betreffen onder meer veiligheid, bevordering van ijsvorming, instellen vaarverbod etc.

Trends en ontwikkelingen

Er is een aantal trends en ontwikkelingen binnen de watersporten in Nederland die hier kort worden toegelicht:

- Sporttoerisme wordt steeds belangrijker als aparte markt. Sport is een belangrijke vorm van vrijetijdsbesteding en wordt ook steeds meer beoefend tijdens vakanties²⁶;
- Er is een tekort aan zwemlocaties in Noord-Holland. Door de verwachte bevolkingstoename in de metropoolregio wordt verwacht dat het tekort aan zwemlocaties alleen maar verder zal toenemen²⁷;
- Naast het traditionele windsurfen krijgt kitesurfen steeds meer aandacht. Het gaat hierbij om een meer extremere surfvorm. Deze groei van nieuwe vormen van watersport zoals kitesurfen, maar ook jetskiën en wakeboarden, brengt wel knelpunten met zich mee tussen watersporters en waterrecreanten, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid voor de waterrecreant. Daarom passen steeds meer kustgemeenten zoning toe. Kortom, delen van het strand toewijzen aan recreanten en gescheiden delen aan watersporters²⁸;
- Zwemmers gaan steeds minder vaak naar de recreatieplassen omdat deze door stijgende temperaturen vaker met blauwalg besmet zijn. Blauwalg krijgt kans wanneer voor langere periodes de temperaturen hoog zijn. De klimaatveranderingen dragen hieraan bij. De rivieren worden daarentegen steeds schoner waardoor mensen voor overrecreatie en zwemmen in buitenwater in toenemende mate naar uiterwaarden trekken²⁹.

Economische betekenis

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de inschatting van de totale bestedingen en werkgelegenheidscijfers voor de watersporten in Noord-Holland op basis van de actualisatie van gegevens.

Tabel 4.6 Overzicht economische kengetallen watersporten Noord-Holland

	Bestedingen (€ mln.)	Aantal banen (FTE)
Verkoopopbrengsten (zwemmen, surfen, waterskiën):	n.b.	n.b.
Verkoopopbrengsten (hengelsport):	130 – 194	585 - 885
Bestedingen dagtochten:	76,7	700
Contributieopbrengsten:	5,2	n.v.t.
Totale opbrengsten/banen:	211,9 – 275,9	1.285 – 1.585

Bron: Decisio (2012) met actualisatie cijfers 2014

24 Bron: KNSB jaarverslag 2014/15

25 Bron: www.bg.nl

26 Bron: Zeeland als sport toeristische bestemming. Kenniscentrum Kusttoerisme, 2015

27 Bron: Eindverslag zwemwater. Provincie Noord-Holland, 2013

28 Verkenning waterrecreatie: Bouwstenen voor het Nationale Waterplan en de Strategische Dialoog Recreatie. Stichting Recreatie, 2008

29 Verkenning waterrecreatie: Bouwstenen voor het Nationale Waterplan en de Strategische Dialoog Recreatie. Stichting Recreatie 2008

5 'KLEINE' RECREATIEVAART

Bij de 'kleine' recreatievaart gaat het vooral om kanoën, roeien, sloep- en fluistervaren. Kerngebieden hiervoor in Noord-Holland zijn: West-Friesland, Alkmaar e.o. en Gooi en Vechtstreek (kanoën), Amsterdam en Gooi en Vechtstreek (roeien en sloepvaren), Laag-Holland (sloepvaren) en West-Friesland, Alkmaar e.o. en Amsterdam (fluistervaren).

Huidige stand van zaken

Kanoën

Nederland telt 280 kanoverenigingen met 8.500 leden. Het aantal kanoverenigingen voor Noord-Holland is niet bekend, maar het aantal leden wordt geschat op 2.105. Er zijn in Nederland 400 plekken waar er kano's gehuurd kunnen worden. Voor Noord-Holland zijn dit 35 plekken³⁰. Het aantal in gebruik zijnde kano's wordt geschat op 30.000.

Het aantal kanoactiviteiten dat tijdens de vakantie wordt ondernomen, is voor Nederland 160.000 en voor Noord-Holland 19.000. Deze activiteiten zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen.

Tabel 5.1 Overzicht vraag- en aanbodindicatoren kanoën

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal kanoverenigingen:	280 [*]	24 ^{***}
Totaal aantal leden kanoverenigingen:	8.500 ^{**}	2.105 ^{**}
Aantal in gebruik zijnde kano's:	30.000 ^{**}	3.100 ^{***}
Totaal aantal verhuurpunten kano's:	400 ^{**}	35 ^{**}
Aantal kanoactiviteiten (CVTO, 2010):	1,3 mln.	246.000
Aantal kanoactiviteiten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2010):	108.500	6.500
Aantal kanoactiviteiten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2013/14):	160.000	19.000

Bron: ^{*} CBS (2012), ^{**} Waterrecreatie Advies, ^{***} Decisio (2009)

Roeien

In Nederland bevinden zich 118 roeiverenigingen met 34.248 leden. 31 van deze roeiverenigingen bevinden zich in Noord-Holland. Het aantal leden van deze verenigingen bedraagt naar schatting 7.800.

Op jaarbasis zijn er 160.000 roeiactiviteiten tijdens vakanties in Nederland. In Noord-Holland zijn dit er 19.000. Het aantal roeiactiviteiten in Noord-Holland is meer dan verdubbeld sinds 2010. En de totale roeiactiviteiten tijdens vakanties is met bijna 50 procent gestegen.

Tabel 5.2 Overzicht vraag- en aanbodindicatoren roeien

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Totaal aantal roeiverenigingen:	118 [*]	31 [*]
Totaal aantal leden roeiverenigingen:	34.248 [*]	7.800 ^{**}
Totaal aantal verhuurpunten roeiboten:	n.b.	20
Aantal roeidagtochten (CVTO, 2010):	1,2 mln.	252.000
Aantal roeiactiviteiten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2010):	108.500	6.500
Aantal roeiactiviteiten tijdens toeristische vakanties (CVO, 2013/14):	160.000	19.000

Bron: ^{*}KNRB (2013), ^{**}KNRB (2011), ^{**} Decisio (2009)

30 Bron: Schatting TKBN 2013

Sloepvaren

Het aantal in gebruik zijnde sloepen in Nederland is 61.000. Geschikte sloepvaarroutes bevinden zich verspreid over de provincie, met de nadruk op Waterland, de Zaanstreek, Amsterdam en de Gooi en Vechtstreek. Onder meer de Rabobank signaleert dat de laatste jaren een verschuiving zichtbaar is van het bezit van grote kajuitboten naar veel kleinere sloepen. De sloep is de afgelopen jaar in populariteit toegenomen en een groeimarkt geworden (62 procent van de sloepen is jonger dan veertien jaar). Ook de branchevereniging HISWA constateerde dat opvallend meer open boten/sloepen werden verkocht (2013). Ook in 2015 meldt HISWA een flinke impuls in de verkoop van sloepen.

Tabel 5.3 Overzicht kerncijfers sloepvaren

Indicatoren	Nederland	Noord-Holland
Aantal in gebruik zijnde sloepen:	61.000**	9.000*
Totaal aantal verhuurpunten sloepen:	n.b.	26*
Aantal sloepvaardagtochten :	n.b.	117.000*

Bron: *Decisio (2009), **NBTC NIPO (2013)

Trends en ontwikkelingen

Er is een aantal trends en ontwikkelingen binnen de kleine recreatievaart in Nederland die hier kort worden toegelicht:

- Landelijk is er de trend dat steeds meer 50 plusser de kanosport gaan beoefenen. De verwachting is dat deze groep meer zal consumeren tijdens een kanotocht dan jongere groepen³¹;
- Langdurige tochten met een kano of sloep worden steeds populairder. Dit biedt kansen voor ondernemers langs kano en sloep routes³²;
- Een andere trend is dat er meer aandacht komt voor aangepast roeien in Nederland. Een toenemend aantal roeiverenigingen biedt mogelijkheden hiervoor. Het beleid van de roeiverenigingen richt zich momenteel vooral op jongeren en jong volwassenen met een lichamelijke of visuele beperking³³;
- Sloepvaren is een groeimarkt. Diverse bronnen melden sterke toename van de verkoopcijfers voor sloepen; ook tweedehands sloepen zijn gewild;
- De sloep is met name populair onder ouderen. Veel ouderen stappen namelijk over van een zeilboot naar een sloep. De sloep wordt voornamelijk in de eigen woonomgeving gebruikt³⁴.

Economische betekenis

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de inschatting van de totale bestedingen en werkgelegenheidscijfers voor de 'kleine' recreatievaart in Noord-Holland. Door het ontbreken van enkele kerncijfers (recentere CVTO cijfers) is de economische betekenis van deze deelmarkt ongewijzigd gebleven.

Tabel 5.4 Overzicht economische kengetallen kleine recreatievaart Noord-Holland

	Bestedingen (€ mln.)	Aantal banen (FTE)
Verhuur- en verkoopopbrengsten:	5,5 – 10	67 - 96
Bestedingen dagtochten:	10	91
Contributieopbrengsten:	1,2	n.v.t.
Totale opbrengsten/banen:	16,7 - 21,2	158 - 187

Bron: Decisio (2012)

31 Bron: Kanosport in Nederland. TKBN, 2013

32 Bron: Website Gastvrij Noord-Holland

33 Bron: Aangepast roeien. Koninklijke Nederlandse Roeibond, 2011

34 Bron: Hollandse Meren, het Waterrecreatie Hart van de Randstad. Provincie Noord-Holland, 2010

6 SAMENVATTEND BEELD

Er is sprake van een sterk maatschappelijk belang van waterrecreatie dat zich kenmerkt door de sportiviteit, beweging, beleving, het ervaren van ruimte, rust, natuur, stilte etc. bij:

- Vakanties, vrijetijdsactiviteiten en vrijetijds uitstapjes aan de kust (bijna 30 miljoen keer);
- Pleziervaartactiviteiten op de binnenwateren, plassen, IJsselmeer, Markermeer, het Wad en voor de Noordzeekust;
- De bijna 5 miljoen surf-, zwem-, waterski- en visdagtochten in Noord-Holland;
- Cruisevaartactiviteiten, chartervaart;
- De minimaal 0,5 miljoen (dag)activiteiten op het vlak van kanoën, roeien, sloepvaren en fluistervaren.

Vanuit een economisch perspectief laat het beeld van waterrecreatie en –toerisme zich als volgt samenvatten:

Omvang bestedingen

BIJLAGE 2: TRENDS EN ONTWIKKELINGEN EN VISIES DERDEN

Aan : Provincie Noord-Holland, Programmateam Waterrecreatie Noord-Holland
Van : Decisio
Datum : 20 december 2015
Betreft : Quick scan maatschappelijke trends en ontwikkelingen en visies derden

---

INLEIDING

In het kader van de Verkenningen Waterrecreatie Noord-Holland 2016 is door de provincie Noord-Holland aan Decisio gevraagd een quick scan uit te voeren van relevante, maatschappelijke trends en ontwikkelingen in relatie tot de waterrecreatie in Noord-Holland. Tevens is gevraagd een beknopte analyse uit te voeren van de verschillende visies, beelden, strategieën, uitgangspunten, wensen etc. van uiteenlopende organisaties die een relatie hebben met waterrecreatie in de provincie Noord-Holland.

In deze memo schetsen we de resultaten van deze quick scan van maatschappelijke trends en ontwikkelingen en visies van uiteenlopende organisatie in relatie tot de waterrecreatie in Noord-Holland.

1 MAATSCHAPPELIJKE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Op basis van diverse bronnen is een inventarisatie gemaakt van de meest relevante maatschappelijke trends en ontwikkelingen. Per hoofdtrend is vervolgens getracht zo goed als mogelijk de betekenis te duiden van deze trends voor de waterrecreatie in de provincie Noord-Holland voor de komende 10-15 jaar. Uit deze quick scan komt het volgende beeld naar voren:

Trends:	Betekenis waterrecreatie Noord-Holland voor de komende 10-15 jaar:
Klimaatverandering: bij klimaatverandering gaat het vooral om belangrijke ontwikkelingen zoals temperatuurstijging, zeespiegelstijging en risico's overstromingen etc.	De gevolgen van klimaatverandering biedt mogelijk kansen voor waterrecreatie in Noord-Holland. Temperatuurstijging (toename van het aantal warme dagen) is onder meer een van de redenen waardoor een verruiming en verschuiving van 'het seizoen' optreedt. Tevens ontstaat door waterbergingsopgaven mogelijk extra areaal voor watersport.
Digitalisering: met digitalisering worden technologische ontwikkelingen bedoeld zoals het groeiende gebruik van (vooral mobiel) internet door consumenten, de opbouw en ontsluiting van grote databases (big data), ontwikkeling sensoren etc.	De waterrecreatiesector in Noord-Holland zal zich hierop moeten aanpassen en de kansen die digitalisering bieden moeten benutten. Onder meer op het vlak van informatievoorziening, routing etc. Maar ook in relatie tot bijvoorbeeld digitale community vorming via sociale media (Whatsapp, Facebook, Instagram, Snapchat etc.), maar ook blogs.
Gezondheid: de trend van een toenemende focus op gezondheid, welzijn, 'slow', stilte, beleving	Het water, de natuurgebieden en de landschappen in en nabij Noord-Holland bieden vele, uiteenlopende kansen om op deze trend in te spelen: sportiviteit, rust, ruimte etc.
Demografie: het aandeel ouderen in Noord-Holland zal toenemen. De regio Amsterdam is en blijft een magneet voor jongeren/werkzoekenden. Er ontstaat een steeds scherpere tweedeling tussen Noord en Zuid Noord-Holland: Noord krimpt en Zuid groeit. Het aantal niet-werkenden zal naar verwachting gaan toenemen.	Een groeiend aandeel ouderen en niet-werkenden zal leiden tot een verandering in de vraag naar waterrecreatie in Noord-Holland. Mogelijk dat vooral de 'kleine' recreatievaart (sloepvaren, fluistervaren) en ook watersporten (roeien, kanoën) hiervan zullen profiteren. Verder biedt dit meer ontwikkelingsmogelijkheden voor de riviercruises. Grotere, kwantitatieve vraag te verwachten in Amsterdam door verstedelijking.
Trek naar de stad: de verwachting is dat de komende jaren de verstedelijking en het belang van stedelijke regio's verder zal toenemen	Dit leidt waarschijnlijk tot een sterk toenemende, kwantitatieve vraag binnen de Amsterdam – Almere as (MRA) naar waterrecreatievoorzieningen en – mogelijkheden. De gehele MRA wordt daarmee in toenemende mate een verzorgingsgebied voor uiteenlopende vormen van waterrecreatie en –toerisme voor de MRA-inwoners.
Toerisme: Het internationale toerisme blijft wereldwijd sterk groeien. De UNWTO voorspelt in 'Tourism towards 2030' een gemiddelde, jaarlijkse groei van het wereldwijde toerisme van 3,3 procent tot 2030. PS. groei aantal buitenlandse toeristen tussen 2013 en 2014 in NL het sterkst (in vergelijking met andere Europese landen).	Belangstelling van buitenlandse toeristen zal in toekomst blijven groeien. Dit biedt positieve perspectieven voor (water)toerisme in Noord-Holland. Verwachtingen voor de ontwikkelingen van het binnenlands toerisme zijn vooralsnog niet voorhanden. In de afgelopen jaren ontwikkelde het binnenlands toerisme zich stabiel of soms licht dalend (CBS, Toerisme 2014).
Lokaal en duurzaam: kernbegrippen van deze maatschappelijke trends zijn globalisering, verstedelijking. Gaat om een tegenbeweging: een sterk toenemende herwaardering van lokale, kleinschalige en duurzame productie en initiatieven.	Deze maatschappelijke ontwikkeling biedt kans voor de vele, kleine MKB-/ familiebedrijven die in de waterrecreatie sector in Noord-Holland actief zijn. Authenticiteit/menselijke maat in combinatie met de afwisseling/diversiteit van het Noord-Hollands landschap biedt uitstekende uitgangspositie voor verdere ontwikkeling van de sector. Verdere ontwikkelingskansen voor elektrisch varen.
Van bezit naar delen: het gaat hierbij om de opkomst van de deeleconomie. Vooral jongeren kiezen voor delen in plaats van bezitten, denk daarbij bijvoorbeeld aan wonen, gereedschap etc.	Het bezit van motor- en zeilboten zal naar verwachting op de lange termijn gaan afnemen. Daarentegen ontstaat er mogelijk meer perspectief voor het gezamenlijk delen van vaartuigen. Waarschijnlijk wordt er ook in toenemende mate een beroep gedaan op de verhuurmarkt (geldt niet alleen voor boten, maar waterrecreatie breed).
Werkgelegenheid: de groei van het aantal banen is, sinds recente crises, geen logische graadmeter meer voor economische groei. Een toenemende arbeidsproductiviteit wordt steeds belangrijker door automatisering en stabiel arbeidspotentieel.	Deze ontwikkeling vergt een andere blik op de stimulering van de waterrecreatie sector: niet zozeer meer gericht op (sec) groei van banen, maar veel meer op kwaliteit/service en productiviteit. Tevens meer nadruk op de 'maatschappelijke waarde' van waterrecreatie (in plaats van alleen een economische blik): direct van belang voor burgers; maar ook indirect belang van belang voor de waarde van het woon/leefklimaat.

2 VISIES, BEELDEN, STRATEGIEËN, UITGANGSPUNTEN, WENSEN ETC. VANUIT DE 'MARKT'

Naast het beeld van maatschappelijke trends en ontwikkelingen is ook een quick scan uitgevoerd van de vele visies, beelden, strategieën, wensen etc. vanuit de markt voor waterrecreatie en –toerisme in Noord-Holland. Het kan hierbij gaan om bonden, verenigingen, belangenorganisaties, gemeenten of regio's.

Feit is dat er door vele partijen uiteenlopende beelden, strategieën, uitgangspunten, wensen etc. gepresenteerd zijn als 'visie' op waterrecreatie/toerisme in Noord-Holland. Er bestaat dan ook een rijke verzameling aan veelomvattende visies en beelden. Dat is ook logisch, want de provincie Noord-Holland is waarschijnlijk de enige provincie in Nederland met het meest brede en veelomvattend aanbod aan waterrecreatie/toerisme.

In de quick scan van de vele visies en beelden is getracht de grote, gemeenschappelijke delers te identificeren om daarmee de hoofdlijnen van alle visies/beelden zo goed als mogelijk te duiden.

Op grond van een 'diagonale' quick scan van de visies en beelden op het gebied van waterrecreatie in Noord-Holland signaleren we de volgende vijf hoofdlijnen (in willekeurige volgorde):

- 1 Spreiden;
- 2 Verbinden;
- 3 Innoveren;
- 4 Faciliteren;
- 5 Communiceren.

Spreiden

De wens voor een betere 'spreiding' komt voort uit de toenemende drukte binnen de MRA in het algemeen, en Amsterdam in het bijzonder, op het vlak van (vooral) toerisme. Het idee hierbij is tweeledig:

- **Toeristische druk weg nemen:** het 'ontlasten' van de toeristische druk in Amsterdam door de (veelal buitenlandse) toeristen ook te wijzen op de mogelijkheden buiten de stad Amsterdam. Hiermee wordt beoogd om de toeristisch druk binnen Amsterdam op de langere termijn te kunnen blijven handhaven (daarnaast is in Amsterdam van belang om ook voor de eigen inwoners voldoende recreatiemogelijkheden te kunnen bieden). Het Actieprogramma Toerisme in de MRA 2025 geeft dit onder meer duidelijk aan. Hierin is gesteld dat 'toerisme zich niet beperkt tot de gemeentegrenzen, daarom is samenwerking essentieel. Sommige plekken worden echter te druk vanwege het toerisme. Daarom is het van belang om de groei in goede banen te leiden. Spreiding in ruimte en spreiding in tijd is essentieel'. Ook HISWA stelt dat er 'de grootste kansen liggen voor Noord Holland in het verplaatsen van toeristenstromen vanuit Amsterdam naar de omliggende watersportgebieden. De druk in Amsterdam wordt door deze spreiding van toeristenstromen verminderd en de economische bijdrage van toerisme daalt hierdoor ook buiten de stad neer';
- **Economische kansen bieden:** het bieden van economische kansen voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en mogelijkheden buiten Amsterdam om ook de regio's aangrenzend aan Amsterdam mee te laten profiteren van de (economische) groei.

In de spreidingsgedachte speelt vervoer over water een belangrijke rol; het gaat er daarbij om dat de mogelijkheden van vervoer over water zoveel als mogelijk worden benut. Dit blijkt uit het Actieprogramma Toerisme in de MRA 2025 waarin aandacht wordt gevraagd voor bereikbaarheid en connectiviteit over water; niet per se alleen voor openbaar vervoer. Ook de Structuurvisie Amsterdam 2040 van de gemeente Amsterdam meldt dat 'de mogelijkheden van vervoer over water ten volle moeten worden benut'.

Verbinden

In de visies en beelden van belanghebbenden binnen de waterrecreatie en –toerisme in Noord-Holland wordt vaak het onderwerpen 'Verbinden' genoemd. Hiermee beogen zij twee aspecten te benadrukken:

- **Verbinden in de zin van 'netwerken/fysieke connecties':** er wordt aandacht gevraagd voor het belang van routenetwerken, het kunnen (blijven) maken van 'rondjes', de bedieningsregimes van bruggen (de zwakste schakel in het netwerk bepaalt de waarde van dit netwerk), de hoogte van bruggen, de doorvaarbaarheid van waterwegen (diepgang, waterplanten etc.) en het ontbreken van fysieke schakels (bijv. de wensen voor de aanleg van een nieuwe vaarweg). Het belang van een goed basisnetwerk voor vaarrecreatie wordt onder meer aangekaart in de Basisvisie Recreatietoervaart Nederland 2015-2020 van de Waterrecreatie Nederland;
- **Verbinden in de zin van het creëren van een relatie tussen water – land:** gesignaleerd wordt dat het beter verbinden/verknopen van het waternetwerk met het vaste land tot (nieuwe) economische kansen en bestedingen kan leiden. Dit betekent onder meer het bieden van interessante bestemmingen (reisdoel) met aanlandingsmogelijkheden en informatie over het toeristisch-recreatief aanbod ter plaatse (toeristische overstappunten). Daarnaast speelt in een aantal (gebieds)visies de relatie water – land een rol waar het gaat om het creëren van een aantrekkelijker woon-, leef- en verblijfklimaat (waterfronten).

Innoveren

De hoofdlijn 'Innoveren' is ook een aspect dat vaak in vele visies en ambities voor de waterrecreatie naar voren komt. Hierbij gaat het veel over het benutten van kansen die geboden worden door nieuwe, digitale en technologische ontwikkelingen. Ideeën hierover zijn veelomvattend: het ontwikkelen van digitale routekaarten (in combinatie met recreatieve mogelijkheden 'aan de wal'), flexibele watersportverhuurmogelijkheden (in tijd en locatie) etc. Het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord vraagt bijvoorbeeld aandacht voor het 'ontwikkelen van (digitale)routes of routekaarten en een (mobiele) website voor de kleine pleziervaart omdat hierin het inzicht ontbreekt'. HISWA stelt dat 'Noord-Holland haar prachtige uitgangspositie kan gebruiken om zich als watersportprovincie verder te ontwikkelen door unieke belevingen toe te voegen in waterrecreatie'. Enkele suggesties die HISWA daarvoor doet, zijn:

- Realiseer innovatiecarrousel waar gedurende 4 jaar ondernemers worden gestimuleerd innovaties door te voeren;
- Belevingsinfrastructuur; Nederland onder de zeespiegel met lasers in beeld brengen waar boten in het donker onder door kunnen varen;
- Ontwikkeling met drones van 'digitale' vaarroutes;
- Een watersporttaskforce kan helpen om ondernemers en overheden efficiënt te laten samenwerken op het gebied van routeontwikkeling en het oplossen van knelpunten.

Het vergroten en/of verbeteren van het ondernemerschap binnen de waterrecreatie en –toerismesector wordt ook onder 'innovatie' geschaard. Dit is onder meer een belangrijk aspect voor HISWA¹ die stelt dat (centraal uitgangspunt HISWA) 'het verbeteren van het organiserend en innovatief vermogen van waterrecreatieondernemers' van belang is; onder meer door het vinden van nieuwe klantgroepen.

Faciliteren

In veel visies wordt aandacht gevraagd voor het aspect 'Faciliteren'. Hierbij wordt door vele partijen de nadruk gelegd op:

- **Basisvoorzieningen /'huis/zaak' op orde.** Dit is een onderwerp wat aan de orde komt in de Basisvisie Recreatietoervaart Nederland 2015-2020 van Waterrecreatie Nederland waarin gesteld wordt dat 'om kwalitatief hoogwaardige waterrecreatie mogelijk te maken is het essentieel om toegankelijkheid van water, bestaande voorzieningen en veiligheid van vaarwegen te borgen en noodzakelijke nieuwe voorzieningen te creëren;
- **Het op peil houden van en het verbeteren van de kwaliteiten van voorzieningen, netwerken, infrastructuur etc.** Dit aspect komt onder meer aan de orde in de Structuurvisie Amsterdam 2040 van de gemeente Amsterdam waarin het belang wordt geduid voor 'het wegnemen van knelpunten en het zorgen voor recreatieve samenhang (met horeca, fietsen en wandelen). Kwaliteit gaat boven kwantiteit';
- **Schoon, heel, veilig en duurzaam.** Dit komt onder meer naar voren in de visie/ambities van HISWA, Watersportverbond, ANWB en Stichting Recreatietoervaart Nederland (2010) waarin een van de ambities stelt dat 'waterveiligheid in 2025 veilig en duurzaam' is.

1 HISWA – Waterrecreatie belevingsinstrument voor nieuwe toeristenstromen in Noord-Holland

Communiceren

Een vijfde en laatste hoofdlijn die in visies etc. over de waterrecreatie te ontwaren valt, is het belang van 'Communiceren'. In alle gevallen gaat het hierbij – grofweg – om interne en externe communicatie:

- **Interne communicatie:** het belang van interne communicatie moet breed worden opgevat. Dat gaat over samenwerking binnen de sector, het benutten van elkaars krachten, integraal werken, de 'orgware', maar ook regie en wens om meer duidelijkheid over wie wat doet en wie waar over gaat (taken en bevoegdheden);
- **Externe communicatie:** in het verband van externe communicatie wordt door partijen aandacht gevraagd voor de (externe) promotie en marketing van Noord-Holland als watersportprovincie; maar ook van onderliggende routenetwerken, recreatieve mogelijkheden etc. Hierbij wordt ook vaak het bescheiden imago van Noord-Holland als watersportprovincie naar voren gebracht. In de visie op de Hollandse Meren 2040 wordt hiervoor aandacht gevraagd; 'door regionale promotie en marketing en het gezamenlijk organiseren van evenementen en opzetten van arrangementen staat de Hollandse Meren in de Top 5 waterrecreatiegebieden van Nederland'.

BIJLAGE 3: ONTWIKKELINGEN ZEELAND EN FRYSLÂN

Aan : Provincie Noord-Holland, Programmteam Waterrecreatie Noord-Holland
 Van : Decisio
 Datum : 20 december 2015
 Betreft : Quick scan ontwikkelingen provincies Zeeland en Fryslân

INLEIDING

Onderdeel van de opdracht aan Decisio betrof een quick scan van de ontwikkelingen op het gebied van waterrecreatie en –toerisme in de provincies Zeeland en Fryslân. In deze memo is een beknopt overzicht opgenomen van de belangrijkste ontwikkelingen.

Provincie Zeeland

Ontwikkelen van hotspots voor watersport

In het omgevingsplan voor de provincie Zeeland voor 2012-2018 wordt een duidelijke visie op Zeeland naar voren gebracht. Zeeland is 'Land in zee' en de provincie leeft op de verbinding tussen land en zee. Het omgevingsplan is gericht op het versterken en benutten van de band met het water.

De hoofdlijnen van het beleid spelen in op veel verschillende aspecten van de economie, natuur en het woonklimaat in Zeeland. Wat betreft waterrecreatie zijn (internationale) hotspots voor de watersport al enkele jaren in ontwikkeling. De focus ligt op zeezeilen en surfen. Breskens wordt ontwikkeld als zeezeilhotspot en Brouwersdam als sportief strand- en watersportcentrum (Kenniscentrum, 2014). De ontwikkelingsdoelen in de hotspots zijn: het verbeteren van de kwaliteit van openbare ruimte, verbeteren van bereikbaarheid, nieuwe attracties en voorzieningen en de aanleg/uitbreiding van jachthavens¹.

Zeeland als duiklocatie

De provincie Zeeland wil de groei van de onderwatersport sector verder faciliteren en stimuleren. De kwaliteiten van Zeeland moeten verder worden benut, waardoor Zeeland op de kaart gezet wordt als duiklocatie. Duikers zijn hoog opgeleid en hebben een bovengemiddeld inkomen, dit maakt ze een interessante doelgroep om naar de provincie toe te trekken². Er is onder meer een online duikportal opgericht (de Dutch Divers Delta). Op deze website en app zijn alle benodigde informatie te vinden over de ruim 100 duikplaatsen in Zeeland.

Het streefbeeld voor de Dutch Divers Delta:

- 1 Spreiding van duikers: goed duikwater beter benut;
- 2 Hoger voorzieningenniveau: zoveel moois goed toegankelijk maken;
- 3 Kennis als basis voor verantwoord recreëren;
- 4 Ondernemerschap: duiken als economische pijler;
- 5 Marketing en promotie: Zeeland als Divers Delta.

Dit moet worden bereikt door Zeeland te positioneren als unieke duiklocatie dichtbij huis. Door middel van het gebruik van nieuwe media en persoonlijke verhalen en het differentiëren en innoveren van het aanbod³.

Groei en aanpassing jachthavens

Naast het ontwikkelen van aantrekkelijke hotspots voor de watersport, wordt de groei van het aantal ligplaatsen in de jachthavens en het optimaliseren van aanwezige faciliteiten in deze jachthavens naar de wensen van de toekomstige consument gestimuleerd vanuit de provincie Zeeland. De gewenste uitbreiding van het aantal ligplaatsen betreft o.a. de inmiddels gerealiseerde uitbreiding van de haven in Bruinisse en de herinrichting van het waterfront van Breskens tot hotspot voor het zeezeilen en zeezeilers. Het verbeteren van aanwezige faciliteiten heeft betrekking op goede digitale infrastructuur en algemene luxe. Het beschikbaar stellen van Wi-Fi, verbeteren van facilitaire voorzieningen en horeca bijvoorbeeld⁴.

1 Provincie Zeeland (2012). Economische agenda 2013-2015. Voor een duurzame economische ontwikkeling van Zeeland

2 Kenniscentrum (kust)toerisme (2011). Dutch Divers' Delta. Zeeland: een duikregio met groeipotentieel

3 Kenniscentrum (kust)toerisme (2011). Dutch Divers' Delta. Zeeland: een duikregio met groeipotentieel

4 Provincie Zeeland (2012). Omgevingsplan Zeeland 2012-2018

Internationale visie en cruisetoeerisme

De huidige ontwikkelingen en toekomst plannen op het gebied van waterrecreatie in Zeeland tonen een internationale visie. De hotspots moeten surfers en zeezeilers uit Engeland, Frankrijk en België aantrekken. Ook het cruisetoeerisme wordt een factor van belang. Zeeland heeft de ambitie om te groeien van 270 rivier-cruiseschepen in de huidige situatie, naar 20 zee-cruiseschepen en 450 rivier-cruiseschepen in 2020⁵. Aanlegplaatsen moeten worden aangepast om dit toeristisch aantrekkelijke locaties te maken en deze locaties op internationale schaal bekendheid te geven.

Provincie Fryslân

Het Friese merenproject

Het Friese merenproject heeft als doel het watersportgebied aantrekkelijker te maken en daarmee de Friese economie te stimuleren. Het project is in 2000 gestart en eindigt in 2015. Een verbetering in de Friese watersportbranche is beoogd. De verbeteringen in dit gebied zijn vooral gericht op de sportief zeilende en varende watersporter. Het Friese Merenproject zet in op het aantrekkelijker maken van 10 watersportkernen en 7 toegangspoorten. Voor iedere watersportplaats is een masterplan ontwikkeld. Deze zijn voornamelijk gericht op het verbeteren van vaarroutes en het aantrekkelijk maken van stads- of dorpscentra door aanleg- en toegangsmogelijkheden te verbeteren (www.friesemeren.nl).

Fryslân heeft in de eerste fase van het Friese Merenproject ruim 200 miljoen euro geïnvesteerd in het verbeteren en uitbreiden van het routenetwerk, het verhogen van bruggen, het baggeren van vaarwegen en het aanleggen van aquaducten. Daarna zijn uit 20 watersportkernen en toegangspoorten 17 geselecteerd waar in totaal nogmaals ruim 200 miljoen in wordt geïnvesteerd.

Belangrijkste aspecten zijn:

- De toegangspoorten en watersportkernen: Toegankelijkheid van Fryslân over weg en water is belangrijk. Maar een goede toegangspoort is voor een watersportgebied maar een deel van het verhaal. Het Friese Merenproject kijkt daarom verder dan alleen de infrastructuur en initieert samen met gemeenten projecten om de toeristische kwaliteit van watersportkernen te verbeteren. Samen met de betrokken gemeenten stelt de provincie masterplannen op voor de belangrijkste op te waarden watersportkernen en toegangspoorten;
- Masterplannen: Het doel is verbeteringen aan te brengen in de waterfronten van dorpen en steden. Zowel op het gebied van de nodige voorzieningen als recreatieve voorzieningen als horeca en kind-vriendelijkheid. Voorzieningen zoals aanlegplaatsen, vuilwater- en brandstofpunten worden gemoderniseerd en sanitaire voorzieningen worden aangelegd en verbeterd. Deze masterplannen worden gemaakt om detailplannen van gemeenten in samenhang met elkaar ten uitvoer te brengen. Bij het opstellen van een masterplan wordt gekeken naar wat de sterke en zwakke punten zijn op watersportgebied. Ook initiatieven van bedrijven, inwoners en verenigingen worden in kaart gebracht. Uitgangspunt voor het plan zijn de belangrijkste kenmerken van de plaats. Zowel de historie als het landschap worden hierin meegenomen;
- De tweede fase van Het Friese Merenproject kent drie speerpunten: grenzeloos varen, meer bestedingen aan de wal en ecologie en duurzaamheid;
- Grenzeloos varen heeft betrekking tot het verbeteren van toegangspoorten, afschaffen van pauzen in brugbediening, het knelpunt bij Leeuwarden oplossen en de vaardiepte bewaken. Er worden extra bestedingen gedaan bij het opstellen van de masterplannen voor de ruimtelijke kwaliteit en het uitvoeren daarvan. Ecologie en duurzaamheid wordt ook in acht genomen bij de toekomstige plannen. Natuurplusprojecten, duurzaam werken met duurzame materialen, duurzame havens, hergebruik baggerspecie en bevorderen elektrisch varen zijn de onderwerpen die hierbij naar voren komen.

Elektrisch varen

Elektrisch varen krijgt steeds meer aandacht in Fryslân. Er bestaat reeds een subsidieregeling voor het aanleggen van elektrische oplaadpunten en de provincie zal deze subsidieregeling voorlopig voortzetten. Naast speciale routes voor elektrisch aangedreven schepen, wordt gewerkt aan normering van aandrijfsystemen en certificering van bedrijven. In 2009 is SEFF (Stichting Elektrisch Varen Fryslân) opgericht om een loketfunctie te vervullen tussen de overheid enerzijds en het bedrijfsleven en consument anderzijds (www.friesemeren.nl).

5 Kenniscentrum (kust)toerisme (2012). Cruisetoeerisme. Vanuit breed perspectief ingezoomd op Zeeland

In 2011 is de Green Deal Elektrisch vervoer getekend, hierin neemt elektrisch varen een belangrijke plaats in. De doelen: in 2015 3.000 elektrische boten op Friese wateren, een adequaat netwerk van (snel)oplaadstructuur voor boten, CO₂-uitstoot moet dalen. Als reactie hierop wil de provincie Fryslân twee 'electric only' routes realiseren⁶. Categorieën om doelstellingen Green Deal te behalen zijn:

- Consument en PR;
- Verbetering en uitbreiding oplaadinfrastructuur;
- Kwaliteit en innovatie;
- Vaarinfrastructuur;
- Marktonderzoek.

Riviercruises

De riviercruise in Fryslân krijgt steeds meer aandacht. In Harlingen neemt het aantal "calls" toe en ook Stavoren heeft mogelijkheden. Wellicht een samenwerkingsverband tussen Lelystad en ACP (Amsterdam Cruise Port)? Op die manier kan de provincie gebruik maken van de kennis die ACP in de afgelopen jaren heeft opgebouwd⁷.

Samenvatting

Kort samengevat komt de inzet van de provincies Zeeland en Fryslân neer op:

Provincie Zeeland:

- Ontwikkelen van hotspots voor watersport;
- Ontwikkelen van Zeeland als duiksportlocatie;
- Stimuleren van de groei van jachthavens en hun faciliteiten;
- Aantrekken en stimuleren van internationale watersporters en het cruisetoerisme.

Provincie Fryslân:

- Inzet op het aantrekkelijker maken van 10 watersportkernen en 7 toegangspoorten middels het Friese merenproject;
- Stimuleren van elektrisch varen en riviercruises.

6 GS van provincie Fryslân (2012). Stand van zaken Elektrisch Varen 2010-2011 & Uitvoeringsagenda Elektrisch Varen 2012-2015

7 Waterrecreatie Advies BV (2013). Ontwikkeling waterport IJsselmeergebied 2012

BIJLAGE 4: GEBIEDSGERICHTE INZICHTEN

Aan : Provincie Noord-Holland, Programmateam Waterrecreatie Noord-Holland
Van : Decisio
Datum : 20 december 2015
Betreft : Gebiedsgerichte inzichten

INLEIDING

Decisio is gevraagd om nader inzicht te bieden in gebiedsgerichte feiten, cijfers en ontwikkelingen die relevant zijn voor de Verkenningen Waterrecreatie Noord-Holland 2016. De uitkomsten van deze analyse is verwoord in de voorliggende notitie.

In hoofdlijnen onderscheiden we in Noord-Holland – grofweg – een viertal kerngebieden voor waterrecreatie en – toerisme. Dit onderscheid is te maken als we kijken naar gebiedskenmerken en typologieën, zoals de kustgebieden (Noordzee, IJsselmeer) met hun eigen specifieke recreatiekenmerken en doelgroepen en de verscheidenheid aan binnenwater en het gebruik daarvan door verschillende groepen waterrecreanten in het noordelijk en zuidelijk deel van de provincie Noord-Holland. Tegen deze achtergrond gaan we in deze notitie achtereenvolgens in op de volgende deelgebieden:

- 1 De Noordzeekust;
- 2 De IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden;
- 3 Binnenwater en steden Metropoolregio Amsterdam (MRA);
- 4 Binnenwater en steden Noord-Holland Noord (NHN).

Per deelgebied wordt een schets gegeven van:

- Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme);
- Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen;
- Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen.

1 DE NOORDZEEKUST

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

De Noordzeekust in de provincie Noord-Holland reikt van Zandvoort/Bloemendaal tot en met Texel. Het Noord-Hollandse strand en de kuststrook genereren jaarlijks veruit de meeste bestedingen in Noord-Holland op het vlak van waterrecreatie en –toerisme (circa 756 miljoen euro). De kust in Noord-Holland speelt een belangrijke rol in het toerisme, maar is vooral ook van belang voor de eigen inwoners en dagjes mensen. De Noordzeekust in Noord-Holland kenmerkt zich door een breed aanbod aan kustplaatsen (Zandvoort, Wijk aan Zee, Castricum, Egmond etc.), het eiland Texel, verblijfsaccommodaties aan/nabij de kust (hotels, campings, B&B etc.) en vele mogelijkheden voor brandingsporten en strandrecreatie. Belangrijke kernpunten aan de Noordzeekust zijn Zandvoort/Bloemendaal (via treinverbinding met Amsterdam), IJmuiden/Wijk aan Zee (zuidelijke concentratie van surfsporten) en het gebied ten zuiden van Den Helder (noordelijke concentratie van surfsporten).

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Brandingsporten: in de analyse van de verschillende deelsectoren van waterrecreatie en –toerisme is geconstateerd dat een groot aantal (deels nieuwe) watersporten sterk in opkomst is. Het gaat daarbij vooral om: kitesurfen, kitebuggyen, strandzeilen/blo(w)kanten, stand-up-paddling, flyboarden, vliegeren en golfsurfen. Deze (relatief) nieuwe vormen van watersport zijn sterk Noordzeestrand/kustgebonden (met uitzondering van kitesurfen dat ook veel langs de IJsselmeer/IJmeerkust plaatsvindt). Het Noord-Hollandse kustgebied biedt een unieke uitgangspositie om de in opkomst zijnde, strand/kustgerelateerde watersporten verder te faciliteren. Daarbij doen zich – geografisch gezien – twee concentratiepunten voor: een zuidelijke concentratie nabij IJmuiden/Wijk aan Zee en een noordelijke concentratie ten zuiden van Den Helder.

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor de Noordzeekust diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie en –toerisme in het gebied.

Belangstelling van buitenlandse toeristen zal in toekomst blijven groeien. Dit biedt perspectieven voor de gehele kust. Uit NBTC-cijfers blijkt dat buitenlandse gasten in 2014 ruim 300 miljoen euro besteden aan de Noord-Holland kust (42 procent van het totaal). Het aandeel buitenlandse gasten is en blijft daarmee in de toekomst een factor van (economisch) belang.

Klimaatverandering aan de Noordzeekust betekent voor waterrecreatie in dit gebied op de langere termijn dat rekening gehouden met worden met meer warme dagen, een mogelijke verlenging/verschuiving van het seizoen, maar ook met extremere weersomstandigheden. Daarnaast zullen, als gevolg van de zeespiegelstijging, zandsuppleties ten behoeve van de kustveiligheid belangrijker worden. Daarbij is van maatschappelijk belang (en afweging) of zandsuppleties ook toeristisch-recreatieve mogen/moeten dienen gelet op de breedte van het strand (tussen duinen en vloedlijn).

2 DE IJSSELMEER- EN MARKERMEERKUST EN DE WADDEN

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

De IJsselmeer- en Markermeerkust in Noord-Holland beslaat het gebied vanaf Den Oever tot en met Enkhuizen (IJsselmeer) en vanaf Enkhuizen tot en met Monnickendam/Marken (Markermeer). Daarnaast is Den Oever een belangrijk verbindingspunt (jachthavens, sluis en brug) richting de Waddeneilanden (waaronder Texel). Het gebied is sterk in ontwikkeling; onder meer door de dijkversterking op het traject tussen Hoorn en Amsterdam. Eerder zijn elders aan de IJsselmeerkust al dijkversterkingen (en ook vooroevers) tot stand gekomen. Het landschap verandert; het gebied is veel meer gericht op het water in plaats van dat het afgekeerd is van het water.

Het gehele gebied van Den Oever tot en met Monnickendam/Marken kenmerkt zich door de vele mogelijkheden voor de pleziervaart (motor- en zeilboten). In het gehele gebied zijn vele jachthavens gelegen. Verder bevindt zich bij Hoorn (Schellinkhout) een belangrijke surfspot; Medemblik huisvest het moderne Regatta Center.

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Jachthavens/pleziervaart: we zien op nationale schaal dat de bezettingsgraad van jachthavens de afgelopen jaren onder druk staat (en mogelijk dalende is). Verder blijkt, eveneens op nationale schaal, dat het aantal vaartuigen in het water bij havens en bedrijven de afgelopen jaren is afgenomen. Beide, voorgaande landelijke ontwikkelingen zijn, door het ontbreken van regionale cijfers, in Noord-Holland niet exact waar te nemen. Maar, de landelijke tendens lijkt negatief; wat ook voor Noord-Holland zou kunnen gelden. Daarentegen is er de trend dat jachthavens en vaartuigen steeds meer een verblijfplaats worden. Dit stelt andere, hogere eisen aan jachthavens (vraag naar voorzieningen/luxe/gemak). Voorgaande sectorale ontwikkelingen gaan voor de jachthavens/pleziervaart langs de IJssel- en Markermeerkust waarschijnlijk een grote rol spelen.

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor de IJsselmeer- en Markermeerkust en de Wadden (Texel) diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie en –toerisme in het gebied.

Klimaatverandering (en vooral de zeespiegelstijging) hebben op de langere termijn hun impact op de waterpeilen in het IJssel- en Markermeer. De mate waarin de peil in deze meren (moeten) mee fluctueren is sterk afhankelijk van toekomstige peilbesluiten. Een verhoging van het peil kan een versteviging van primaire waterkeringen tot gevolg hebben; en daarmee gevolgen hebben voor de vele jachthavens aan de kust van het IJssel- en Markermeer.

Het bezit van motor- en zeilboten zal naar verwachting op de lange termijn gaan afnemen; dit kan mogelijk gevolgen hebben voor de vele jachthavens die aan de IJssel- en Markermeerkust gelegen zijn. De verwachting is niet dat de afname van het bezit van vaartuigen gecompenseerd gaat worden door een toename van het delen (of huren) van vaartuigen.

3 BINNENWATER EN STEDEN METROPOOLREGIO AMSTERDAM (MRA)

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

Het invloedsgebied van de Metropoolregio Amsterdam (verder: MRA) reikt – grofweg – van de lijn ten zuiden van Alkmaar tot de zuidgrens van de provincie Noord-Holland en van Haarlem/IJmond via Almere tot aan Lelystad (provincie Flevoland).

Het gehele gebied is een rijke aaneenschakeling van de meest uiteenlopende waterlandschapstypen en de wijze waarop dit (functioneel) gebruikt wordt voor de verschillende vormen van waterrecreatie:

- **Het gebied ten noorden van Amsterdam:** het gebied ten noorden van Amsterdam (regio's Zaanstreek en Waterland) kenmerkt zich hoofdzakelijk door het veenweidelandschap met de vele, kleinere vaarwegen. Het gebied heeft een relatief bescheiden watersport- en waterrecreatieprofiel; met een accent op mogelijkheden voor sloepvaren (op waterwegen met voldoende brughoogte en diepgang), fluistervaren (biedt mogelijkheden bij beperkte diepgang) en kanoën. Verder is Zaanstad in het gebied een van de aanloopsteden in Noord-Holland voor de riviercruisevaart;
- **Amsterdam/IJmeer:** Amsterdam zelf, in combinatie met het IJmeer, heeft een uitermate divers waterrecreatie/toerisme karakter: reikend van internationaal toerisme (cruises, rondvaarten) tot en met waterrecreatiemogelijkheden voor de eigen inwoners (bijvoorbeeld zwemplekken, mogelijkheden voor kleine recreatievaart). Amsterdam kent via het Noordzeekanaalgebied een sterke concentratie op het gebied van zeecruises en door de verbindingen via het Noord-Hollands kanaal en het IJmeer een groot belang in de riviercruises. Verder zijn in Amsterdam sloepvaren, fluistervaren, rondvaart (Amsterdamse grachten), duiksport (er zijn meerdere duiklocaties in en nabij Amsterdam), roeien en jachthavens (incl. pleziervaart: motor- en zeilboten) sterk vertegenwoordigd;
- **Het gebied ten westen van Amsterdam:** de waterrecreatie in het (binnenwater) gebied ten westen van Amsterdam is zeer bescheiden; er zijn enige waterrecreatievoorzieningen van stedelijke aard in/nabij Haarlem. Verder is Haarlem in beeld (aan het komen) als riviercruisestad. IJmuiden is een bijzondere uitzondering in het gebied; IJmuiden speelt een belangrijke rol in de zeecruise- en ferryvaart;
- **De Plassengebieden (Amstelland, Gooi en Vechtstreek):** de gebieden ten zuiden van Amsterdam kenmerken zich hoofdzakelijk door de aanwezigheid van diverse plassen: Loosdrechtse Plassen, Vinkeveense Plassen, Spiegelplas en de Westeinderplassen. Centraal in dit gebied staan de vele jachthavens en het intensief gebruik van de plassen door de pleziervaart (motor- en zeilboten). Daarnaast kenmerkt het oostelijk deel van dit gebied zich vooral sterk door de mogelijkheden voor roeien en sloepvaren en een sterke concentratie van jachthavens bij Muiden. Verder speelt de Vecht een belangrijke rol bij Boat & Bike vakanties.

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Zeecruise: de verwachting is dat de zeecruisevaart de komende jaren zal blijven groeien. Zeecruisereizen transformeren van 'luxe' naar gewone vakantiereis. Prijzen zullen wellicht dalen en het aantal passagiers daardoor mogelijk toenemen. Dit leidt tot grotere druk(te) in Amsterdam en IJmuiden; van (voldoende) aanlegplaatsen en servicing van schepen tot en met de grotere toestroom van toeristen (inclusief handhaving en toeristische programmering). Bij de toenemende drukte speelt ook de vraag in hoeverre het in de toekomst mogelijk is de toeristische druk op Amsterdam meer te verspreiden naar andere gebieden in de MRA en in Noord-Holland.

Riviercruise: de riviercruisevaart Amsterdam en Zaanstad zal naar verwachting in volume blijven groeien; onder meer door een toename van het aantal ouderen en ook door een verwachte toename van het internationale toerisme. Ook hier geldt wat de mogelijkheden zijn om de riviercruisedruk op Amsterdam meer en beter te spreiden naar de andere steden in Noord-Holland. Groei in deze markt betekent ook dat het aantal riviercruiseschepen groter wordt en dat schepen in lengte toenemen. Deze ontwikkelingen zijn nu al gaande. Dit stelt fysieke eisen aan de aanlegplaatsen (lengte van de kades) en de walvoorzieningen. Tevens is het op termijn mogelijk dat er grenzen aan de groei ontstaan door maximale piektijden/belastingen van kades en havens, maar ook door fysieke beperkingen in het watersysteem (denk daarbij bijvoorbeeld aan sluisafmetingen, brugpassages etc.).

Jachthavens: zoals eerder ook als is aangegeven zien we op nationale schaal dat de bezettingsgraad van jachthavens de afgelopen jaren onder druk staat (en mogelijk dalende is). Verder blijkt, eveneens op nationale schaal, dat het aantal vaartuigen in het water bij havens en bedrijven de afgelopen jaren is afgenomen. Beide, voorgaande landelijke ontwikkelingen zijn, door het ontbreken van regionale cijfers, in Noord-Holland niet exact waar te nemen. Maar, de landelijke tendens lijkt negatief; wat ook voor Noord-Holland zou kunnen gelden. Daarentegen is er de trend dat jachthavens en vaartuigen steeds meer een verblijfplaats worden. Dit stelt andere, hogere eisen aan jachthavens (vraag

naar voorzieningen/luxe/gemak). Deze ontwikkelingen zijn van belang voor de jachthavens in de MRA: in Amsterdam zelf, in het Hollandse Plassengebied en rondom Muiden.

'Kleine' recreatievaart: sloepvaren, fluistervaren, kanoën en roeien in het algemeen zijn in trek en tevens sterk vertegenwoordigd in de MRA. Dit stelt in de toekomst eisen aan routenetwerken, aanlandingsplaatsen etc.

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor de MRA diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie en –toerisme in het gebied.

De tendens van de trek naar de stad en verstedelijking leidt waarschijnlijk tot een sterk toenemende, kwantitatieve vraag binnen de Amsterdam – Almere as (MRA) naar waterrecreatievoorzieningen en –mogelijkheden. De gehele MRA wordt daarmee in toenemende mate een verzorgingsgebied voor uiteenlopende vormen van waterrecreatie en –toerisme voor de MRA-inwoners.

Een groeiend aandeel ouderen en niet-werkenden zal leiden tot een verandering in de vraag naar waterrecreatie in MRA. Mogelijk dat vooral de 'kleine' recreatievaart (sloepvaren, fluistervaren) en ook watersporten (roeien, kanoën) hiervan verder zullen profiteren. Verder biedt dit meer ontwikkelingsmogelijkheden voor de riviercruises. Daarnaast zal de toename van het aantal jongeren in Amsterdam e.o. ook een extra en veranderende vraag naar waterrecreatie met zich mee brengen.

De belangstelling van buitenlandse toeristen voor Amsterdam zal in toekomst blijven groeien. Dit biedt positieve perspectieven voor (water)toerisme in Noord-Holland, mits sprake is van een goede spreiding vanuit Amsterdam naar de omliggende regio. Verwachtingen voor de ontwikkelingen van het binnenlands toerisme zijn vooralsnog niet voorhanden. In de afgelopen jaren ontwikkelde het binnenlands toerisme zich stabiel of soms licht dalend (CBS, Toerisme 2014).

De MRA huisvest vele, kleine MKB-/familiebedrijven die in de waterrecreatie sector actief zijn. De maatschappelijke ontwikkeling van 'lokaal en duurzaam' biedt vooral deze MKB-/familiebedrijven de kans om zich te profileren en te vernieuwen. Authenticiteit/menselijke maat in combinatie met de afwisseling/diversiteit van het metropolitaans landschap van de MRA biedt een uitstekende uitgangspositie voor een verdere ontwikkeling van de sector. Verdere ontwikkelingskansen voor elektrisch varen.

4 BINNENWATER EN STEDEN NOORD-HOLLAND NOORD (NHN)

Gebieds- en functionele typologie (water en recreatie/toerisme) van het gebied

Noord-Holland Noord (verder: NHN) is het gebied ten noorden van de zuidelijke lijn onder Alkmaar tot en met de Kop van Noord-Holland. Texel is aan de orde gesteld bij de Noordzeekust en IJsselmeerkust. Verder is er voor NHN een belangrijke relatie met het IJsselmeer- en Waddengebied. Het (gebruik van het) binnenwater in NHN laat zich in hoofdlijnen typeren door:

- **De steden in NHN:** van belang is vooral het riviercruisebezoek aan Den Helder, Medemblik, Alkmaar, Hoorn en Enkhuizen. Hoorn en Enkhuizen zijn in NHN veruit de meest populaire bestemmingen;
- **West-Friesland:** het waterrijke West-Friesland dat met de veel kleine vaarwateren veelvuldig benut wordt voor fluisterboot- en kanoactiviteiten en ook hengelsportactiviteiten;
- **De Kop van Noord-Holland:** in dit deel van NHN zijn vooral de omvangrijke mate van de hengelsportactiviteiten van belang;
- **Alkmaar e.o.:** de regio Alkmaar binnen NHN kent meerdere facetten van waterrecreatie. Alkmaar is onder meer een van de bestemmingen binnen de riviercruisevaart. Verder is bij Alkmaar vooral het Alkmaarder- en Uitgeestermeer als waterrecreatiegebied van belang. Aan het meer zijn verschillende jachthavens gelegen. Verder spelen in de regio Alkmaar de fluistervaartactiviteiten een belangrijke rol.

Mogelijke invloed van sectorale ontwikkelingen op het gebied

Riviercruise: de riviercruisevaart is in belangrijke mate op Amsterdam gericht en de marktgroei van de afgelopen jaren is ook vooral in Amsterdam terecht gekomen. Echter, gelet op de ontwikkelingen in de markt is de verwachting dat volumes zullen blijven groeien; dus potentieel ook voor de riviercruisesteden in NHN. Groei in deze markt betekent ook dat het aantal riviercruiseschepen groter wordt en dat schepen in lengte toenemen. Deze ontwikkelingen zijn nu al gaande. Dit stelt fysieke eisen aan de aanlegplaatsen (lengte van de kades) en de walvoorzieningen in de verschillende steden. Tevens is het op termijn mogelijk dat er grenzen aan de groei ontstaan door fysieke beperkingen in het watersysteem (denk daarbij bijvoorbeeld aan sluisafmetingen, brugpassages etc.).

Hengelsport: de hengelsport is een omvangrijke sport in Noord-Holland in termen van aantal verenigingen, aantal geregistreerde sportvissers en economische betekenis. In Nederland en in Noord-Holland is het aantal verenigingen en sportvissers in de afgelopen jaren toegenomen. Het aandeel visactiviteiten in NHN is hoog; wat goede kansen biedt voor de toekomst om verder te profiteren van de groei van deze sport.

Fluistervaren en kanovaren: fluistervaren en kanovaren nemen in belang toe en zijn vormen van 'kleine' recreatievaart die in NHN goede mogelijkheden (vanwege het aaneengesloten netwerk van kleine waterwegen, maar ook de aanwezigheid van verhuurpunten).

Potentiële impact van algemene trends en ontwikkelingen op het gebied

Er zijn voor NHN diverse, maatschappelijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die op de langere termijn (10-15 jaar) van invloed kunnen zijn op het aanbod van en de vraag naar waterrecreatie en –toerisme in het gebied.

Bevolkingskrimp kan mogelijk leiden tot een afname van de vraag naar waterrecreatie in NHN. Daarnaast zal een groeiend aandeel ouderen en niet-werkenden leiden tot een verandering van de bestaande vraag naar waterrecreatie in NHN.

In NHN zijn vele, kleine MKB-/familiebedrijven actief in de waterrecreatie sector. De maatschappelijke tendens van 'lokaal en duurzaam' biedt ondernemers de mogelijkheid om hier met een passend waterrecreatieaanbod op in te spelen. Authenticiteit/menselijke maat in combinatie met de afwisseling/diversiteit van het Noord-Hollands landschap biedt uitstekende uitgangspunten voor verdere ontwikkeling van de sector. Tevens meer ontwikkelingskansen voor elektrisch varen.

De tendens van een blijvende groei van het aantal buitenlandse gasten betekent in NHN vooral dat er kansen zijn voor een verdere uitbouw van de riviercruisevaart in de steden Alkmaar, Den Helder, Enkhuizen, Medemblik en Hoorn.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie

Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging

Provincie Noord-Holland,
Mediaservices

N WATERRECREATIE